

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

36e jaargang nr. 3

mei - juni 2007

INHOUD

- Erik De Keukeleire: De Gentse lanen moeten in niets onderdoen voor die van de grote steden. Deel 1. 1827-1894	130
- Joseph Casier: Inventaire Archéologique: Graflegging van Christus.	149
- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen.	150
- Marc De Vleeschhouwer: Enkele gegevens over de Romaanse St.-Veerlekerk te Gent.	164
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 30-31 Augustus - 1-2 September.	173
- Bibliografie.	187
- Vraag en antwoord	189
- Alfons van Werveke: Oudheidkundige kroniek: De Botermanstraat.	189
- Lezers schrijven ons.	192
- Jan Cleppe: Gênsche Prâot.	196

**“DE GENTSE LANEN MOETEN IN NIETS ONDERDOEN
VOOR DIE VAN DE GROTERE STEDEN”
DEEL 1: 1827 - 1894**

Voor u verzameld uit 31 600 edities van de “Gazette van Gent”.

“J'aime flâner sur les grands boulevards. ‘Y a tant de choses à voir...’”, zong Yves Montand meer dan vijftig jaar geleden, maar hij had het over die van Parijs. Alhoewel ik letterlijk en figuurlijk een toontje lager kweel, nodig ik u in deze en volgende bijdrage toch uit samen met mij “den boulevard” te doen, in Gent uiteraard en louter vanuit historisch standpunt.

Wist u trouwens dat de ontwerpers van de eerste plannen van aanleg vooral het militair en sociaal nut er van nastreefden? Dat de kritische Gentenaars, vaak terecht, hardnekkig de onvolmaaktheden van bestrating, verlichting en veiligheid aan de kaak stelden?

Van de lyrische ontboezemingen als “trekpleisters voor wandelaars” en “oorden van rust en verpozing” is heden ten dage niet veel meer te merken. Het zijn alle verkeersaders geworden, “luchtdrukkokers” vol files, CO-bezoedeling en stress. Als zwakke weggebruiker de overkant bereiken is thans de belangrijkste optie. Alhoewel we moeten erkennen dat het “retro-gevoel” stilaan de bovenhand krijgt en er weer alles wordt aan gedaan om de natuur er een tweede kans te gunnen.

De aanleg van de hoofd- en secundaire lanen verliep in twee stadia. In deze aflevering gaat het vooral over de lanen van de kleine ring (Einde Were, Antonius Triestlaan, Martelaarslaan, Godshuizenlaan, Yzerlaan, Charles de Kerchovelaan - volop in de binnen- en buitenlandse belangstelling wegens de aankomst van de tweede etappe in de Ronde van Frankrijk! - , Citadellaan en Sint-Lievenslaan) en deze rond het Citadelpark (Hofbouwlaan, Emile Clauslaan, Koning Leopold II laan, Fortlaan en Parklaan).

** 1827: afbraak van de Heuvelpoort.*

** 1829: ten behoeve van de citadel worden ringmuren opgetrokken van de Kortrijksepoort naar de Leie en van de Heuvelpoort tot aan de Schelde in de wijk Terplaten.*

** 1830: aanleg van de “glacis”, de kunstmatige glooiing op het voorterrein van de citadel, die voor het eerst met artillerie en infanterie wordt bemand.*

5 november 1839

Een groots ontwerp, dat tegelijk strekt tot de verfraaiing van de stad, het verbeteren van de waarde van sommige grondeigendommen en het algemeen en openbaar nut, staat eindelijk uitgevoerd te worden.

Een maatschappij van actionarissen is gevormd tot het aangaan van onteigeningen en het uitvoeren van werken om de wijken Akkergem en Sint-Anna, ver van elkander gelegen, langs de kortste weg in rechtstreekse gemeenschap te stellen.

Men zal beginnen met een effen weg aan te leggen van aan Akkergemkerk, langs het militair hospitaaltje en het Scheyergat, alwaar zich de katoendrukkerijen en de papiermolens bevinden. Van het zogenaamde oudmannetjeshuis aan de Bijlokevest zal men een deel kopen en afbreken. Aan *Den Boom* komt in de plaats van het veer een houten brug over de Leie.

Indien de genie het toelaat zal men vervolgens de Korteveerstraat verbreden langs de kant van de voormalige Leievest, waar thans de fabrikant en volksvertegenwoordiger Manilus een boomplanting heeft.

Om de Korteveerstraat met een brede ingang in de Kortrijksepoortstraat te brengen, zal men naast het bureel van de ontvangst der stedelijke rechten, de herberg De Karpel en een deel van de huisjes daarrond kopen, afbreken en effen leggen.

Met de daar rechtover gelegen herberg Den Appel, naast de Kortrijksepoort, zal men evenzo handelen, om de ingang langs de glacis van de citadel te verbreden.

Die weg zal worden gekasseid en rechtgetrokken tot aan de Dekstraat, door een stuk van de groentenhof en het in puin liggend gedeelte van de voetvolkkazerne.

Op het Sint-Pietersplein en in de Muinkbrugstraat zijn geen werken te verrichten. Aan het einde zal een draaiende houten brug over de Schelde worden gelegd tot op Terplaten. Vervolgens zal men zich met de kopers der *Muinkmeersen* moeten verstaan om daar dwars door een rechte baan aan te leggen, welke de ijzeren weg zal doorsnijden tot aan het *Vijfwindgat* en Sint-Anna.

Ziedaar een reeks werken van een wezenlijk nut, niet in het minst ook van militair belang, daar op die wijze een gemakkelijke gemeenschap wordt verwezenlijkt tussen het militair hospitaal, de voetvolkkazernen, de citadel, de ruiterskazerne van het Pesthuis en de Manège, tevens de kortste weg voor het vervoer van krijgsbehoefden, buskruit en zieke militairen.

De heer bouwmeester Van Huffel is gelast met het maken van de plans en het inzamelen van de actiën van 100 tot 1000 frank en meer, die op de onderneming kunnen worden genomen.

* 1841: aanbesteding voor de vergroting van het burgerlijk hospitaal van de Bijloke.

6 december 1846

In de stedelijke raad van Gent werd verslag uitgebracht over de aanvraag bij het gouvernement tot het weer bekomen van de gracht der oude vesting, gelegen tussen de Leie en de Kortrijksepoort, en het afstaan van het vestingshoofd en de glacis, die het behouden front van de citadel bedekt. De machtiging wordt verleend.

21 juli 1860

Bij Koninklijk Besluit van 18 juli zijn de octrooirechten afgeschaft en verliezen de stadspoorten hun voornaamste betekenis. Er wordt bijgevolg voorgesteld onmiddellijk over te gaan tot de afbraak er van. De aanhorige gebouwen kunnen in sommige gevallen behouden blijven om te dienen als vaste politiepостen en voor het bergen van de brandspuit.

Naar alle waarschijnlijkheid zal men maandag beginnen met de afbraak van de Kortrijksepoort. Daardoor verdwijnen op een beleefde wijze de twee Franse adelaars, die sedert de val van het keizerrijk 45 jaar geleden, een aanstotelijk zicht opleverden. *Bon voyage!*

* augustus 1860: de "lusttuin" nabij de citadel begint geliefd te worden bij de wandelaars.

30 november 1862

Het stedelijk bestuur beraamt aardewerken te laten verrichten in de *Bijlokemeersen*, om werk te verschaffen aan de arbeidsloze werklieden uit de katoennijverheid. Een boulevard zal worden aangelegd dwars door de weiden van de Bijloke, te beginnen aan de Nieuwe Wandeling, ter plaatse genaamd *Einde Were*, tot aan de Leie rechtover de Kortrijksepoort, waar een brug dient te worden gelegd.

Daar de *Bijlokemeersen* meer dan twee meter beneden de hoogte van de Nieuwe Wandeling liggen, zal men aarde mogen bezigen welke voortkomt van de verdiepingswerken aan de Brugsevaart.

De goederen van de aldaar gelegen godshuizen zullen door de nieuwe boulevard een dubbele waarde bekomen en de draaiende brug zal de gewenste gemeenschap doen ontstaan tussen de wijken Akkergem en Sint-Pieters.

4 december 1862

In de stedelijke raad betoogde de heer Albert Colson niet tegen de boulevard aan de Bijloke te zullen stemmen, omdat dit werk ondernomen wordt met het inzicht om aan de arbeiders zonder werk bezigheid en brood te verschaffen. Hij zal er ook niet voor stemmen, omdat hij voorziet welke ontzaglijke kosten de aanleg voor waterleiding, verlichting, enz. kan veroorzaken.

De heer Burggraave juichte het voorstel toe, alleen al onder het opzicht van de gezondmaking van die wijk.

De heer burgemeester de Kerchove deed opmerken dat de godshuizen aan de stad afstand doen van de gronden, na het belang te hebben ingezien van het doorsnijden van hun eigendommen door de boulevard.

De heer Callier legde uit waarom men de rechte lijn voor de boulevard neemt. Men heeft van aan de Leie, waar de brug moet gemaakt worden, tot aan het schietplein van de burgerwacht, de eigendommen van de godshuizen. Dan heeft men van Akkergermerk tot aan de Nieuwe Wandeling de eigendommen van de stad, tezamen dus de zeven tienden van de gehele lengte.

Indien desgevallend één der eigenaars van de drie overblijvende tienden onredelijk zou zijn in zijn eisen, zou men de nieuwe boulevard in gemeenschap stellen met de *Bijlokevest*.

Het werk zal 600 werklieden arbeid verschaffen, maar dan blijven er nog velen over die moeten geholpen worden. Dat is een taak voor het *Bureel van Weldadigheid*.

16 mei 1863

Ter gelegenheid van de aanvang der werken in de *Bijlokemeersen* heeft een kleine viering plaatsgehad. Bloemen en vlaggen waren er feestgewijze geschikt. Bij de aankomst van de heer de Maere, schepen van Openbare Werken, stegen overal vivats op. Eén van de werklieden is met een bloementuil in de hand vooruit gekomen en richtte enige woorden van dankzegging tot de schepen, die door luidruchtige toejuichingen werden begroet. Daarna werd de arbeid terstond hernomen.

28 november 1864

Een onderzoek van commodo en incommodo is tot 8 december ingesteld nopens de voorgenomen opening van een nieuwe straat tussen de voormalige Kortrijksepoort en de te maken brug over de Leie aan de boulevard van de Bijloke.

9 mei 1865

Nu het fraai weder elkeen tot de wandeling uitlokt, raden wij onze stadsgenoten aan hun stappen te wenden langs de Akkergem- en Bijlokevesten, waar alles als het ware een volledige herschepping heeft ondergaan.

De boulevard achter Akkergem is zo goed als voltrokken. De brede wandelbaan strekt zich uit van de Coupure tot aan de Leie achter de Bijloke, waar later een brug zal worden geworpen om de lijn voort te zetten langs de gewezen Kortrijkse- en Heuvelpoorten, en zich aldus te verbinden aan de wandeling van de Sint-Lievensvest.

Het ware te wensen dat er in dat opzicht spoedig een beslissing wordt genomen, want de slechting van de citadel en de herbouwing en verplaatsing van de zeer bouwvallige Muinkbrug, staan met die ontwerpen in nauw verband.

Tegen het beluik van Sint-Sebastiaan op de Bijlokevest is een square aangelegd die reeds het fraaiste uitzicht oplevert. Het zo noodzakelijke liefdadig werk van de nieuwe zaal in het burgerlijk hospitaal wordt met spoed voortgezet.

18 mei 1865

Men kent de werken welke tijdens de katoencrisis in de Bijlokemeersen werden aangevangen. Het schepencollege denkt dat het niet alleen voor de godshuizen, maar ook voor de stad noodzakelijk is dat aan deze werken de nodige vollediging wordt gegeven. Die zou bestaan uit het leggen van een rondwandeling of boulevard, het openen van binnenstraten, het inrichten van een *Engelse hof* en het leggen van een brug over de Leie.

De rondwandeling zou uitgaan van de brug in de nabijheid van het Koepoortje en de Leie in al haar kronkelingen volgen tot aan de *Zwanenhoek*. Daar zou zij op één of andere wijze de andere boulevard ter hoogte van het schietplein vervoegen.

De boulevard zou een lengte hebben van 1007 meter. De breedte van 25 meter zou een straat van 10 meter omvatten, een dreef van 10 meter met bomen beplant en een kantweg tegen de rivier van 5 meter.

Dit werk is noodzakelijk wegens de grote uitgebreidheid tussen de Leie en de huidige boulevard, die de bouwgronden welke op een zo grote afstand liggen, niet genoegzaam in waarde doen vermeederen.

Opdat die weg alle nut zou opleveren waartoe hij geroepen is, moet men hem tegen de overstromingen van de Leie vrijwaren. Langs de binnenkant zou men huizen bouwen met de hof langs de straatkant. Dat geeft een lieflijk uitzicht, zoals men er zich kan van overtuigen in verscheidene steden van Duitsland en

Holland en zelfs op sommige boulevards in Brussel.

Een andere reden die men nog dient in acht te nemen is dat door de ligging zelf, de *Bijlokemeersen* niet bestemd schijnen te zijn om een fabriekswijk te worden. Verder zal de wijk verfraaid worden door een *Engelse hof*, die met de straten die hem omringen een oppervlakte zal hebben van 2 625 m².

In april 1864 heeft de heer Burggraave het voorstel gedaan om de *botanieke hof* van de Steendam naar de *Bijlokemeersen* over te brengen. De godshuizen zouden door die aanleg hun eigendommen merkkelijk in waarde zien vermeerderen, vermits daardoor kopers en bouwers zullen aangelokt worden en de centrale apotheek van het hospitaal zou een zekere winst vinden in de voortbrenging in het groot van geneeskundige kruiden. (**een schoolvoorbeeld van een lovenswaardig en verbluffend modern ogend project dat nimmer werd gerealiseerd...**).

18 augustus 1865

Gisteren heeft de aanbesteding plaatsgehad voor het vaste deel van de brug over de Leie, in de nabijheid van de voormalige Kortrijksepoort. De laagste uitslag was 68 312, 06 frank, ingediend door de heer ondernemer Poelemans.

26 april 1867

De draaibrug over de Leie die de wijken van de Kortrijksepoort en Akkergerm moet verenigen is voltooid en zal weldra door het publiek kunnen benut worden.

22 juni 1867

Binnen korte tijd zal in de omtrek van de Bijloke een gans nieuwe wijk oprijzen en onze stad zal daar een merkbare verfraaiing en vergroting ondergaan. De werken aan het nieuwe ziekenhuis zijn reeds ver gevorderd. Men is het eens om de heerlijke inrichting en de sierlijke bouwtrant van die grootse tempel van menslievendheid te roemen. Weldra zal er ook meer leven op de boulevard komen, waar de squares reeds een aangename wandelplaats aanbieden. Deze week heeft men omtrent de doelen van de burgerwacht de werken aangevat voor het bouwen van een paar huizen, terwijl men verzekert dat er nog een vijftal andere percelen voor hetzelfde gebruik zijn aangekocht.

Tegen 4 juli aanstaande kondigt de heer notaris van Zantvoorde de verkoping aan van een dertigtal percelen bouwgrond in dezelfde *Bijlokemeersen*. Dit alles voorspelt dat onze boulevards langs die kant mogelijks in korte tijd zul-

len volgebouwd zijn.

2 januari 1869

In de openbare zitting van de stedelijke raad vroeg de heer Dubois de voltooiing van de weg tussen de Kortrijksepoort en de brug naar de Bijlokevest. Hij betreurde dat er voor dit doel geen bijzondere som op het budget werd bepaald.

** 1 september: het nieuw burgerlijk hospitaal van de Bijloke wordt in gebruik genomen.*

17 maart 1871

De aankoop van de citadel en al de gronden die er van afhangen heeft de stedelijke regering genoopt het vraagstuk te onderzoeken betreffende het aanleggen van een nieuwe wijk. Onder algemeen opzicht kan het op twee manieren opgelost worden, volgens men beslist zonder uitzondering al de gebouwen van de citadel af te breken of degene te behouden welke thans benut worden voor het huisvesten van soldaten en andere diensten van het garnizoen. Twee ontwerpen zijn aldus opgemaakt.

Het eerste omvat het afbreken van al de gebouwen. De Sint-Lievensboulevard zou bij middel van een vaste brug over de Schelde worden verlengd tot aan de steenweg die bij de Heuvelpoort uitkomt, waar zich een grote openbare plaats zou bevinden, met beplante squares versierd.

Van die plaats zouden drie boulevards uitgaan, waarvan de eerste in rechte lijn de verlenging zou zijn van de Bijlokeboulevard (** de latere Charles de Kerchovelaan*). De tweede zou insgelijks in rechte lijn de verlenging zijn van de Sint-Lievensboulevard tot aan de Kortrijksesteenweg (** de latere Hofbouw-, Emiel Claus- en Parklanen*) en de derde zou die steenweg gaan vervoegen bij de voorbijgang van de ijzeren weg naar Oostende, op de plaats waar de steenweg een nogal hoekige elleboog aanbiedt (** de latere Leopoldlaan*).

De gronden tussen die drie grote lijnen begrepen zouden vervolgens doorsneden worden door verschillende zijstraten, die samenlopen naar een algemeen middelpunt met ronde, beplante square, nagenoeg gelegen bij de tweede boulevard.

De gronden links langsheen de derde boulevard, ongeveer 8 ha groot, zouden afgezonderd blijven voor het aanleggen van een openbare tuin of park. Het rechte trekken van de Kortrijksesteenweg op de plaats waar hij een elleboog

vormt, zou insgelijks ruimte laten voor de aanleg van een beplante square. Het tweede ontwerp behoudt op weinig na de grote lijnen van het eerste, alleen het midden wordt vervangen door de gebouwen van de kazerne, omringd door een ronde singel, waar de verschillende zijstraten op uitlopen welke de gronden tussen de eerste en de derde boulevard verdelen.

25 januari 1872

Er is sprake van, de schijfschietingen van de burgerwacht op de boulevard van de Bijloke te behouden, met bijvoeging van 17 andere schijven voor grotere afstanden. Velen vinden het geen gelukkig denkbeeld.

Het nieuw gesticht van de weeskinderen dat nu volop in aanbouw is, ligt er dichtbij. Het zenuwprikkelend geknal van de geweerschoten zou een stoornis voor hun onderwijs zijn en daarbij zal het niet lang meer aanlopen of de boulevard zal vol woningen staan, waarvan de inwoners het geweervuur ook zeer onaangenaam zullen vinden.

15 mei 1872

Men heeft een paar weken geleden een planken brug over de Leie gelegd naast degene aan de vroedkundige school, om bij middel van een Amerikaanse spoorweg de aarde, nodig voor de kogelschermen der nieuwe schijven van de schieting, van het citadelbolwerk nr 2 naar de Bijlokemeersen te vervoeren.

Gisteren is die vliegende brug ingestort onder het gewicht van vijf geladen wagons. Had men niet op tijd de te zware last kunnen wegtrekken, dan zou men erge ongelukken te betreuren hebben gehad.

** 15 juli 1873: de weesjongens betrekken hun nieuw gesticht aan wat heden de benaming Martelaarslaan draagt.*

28 september 1873

De Bijlokevest is het merkwaardigste deel van de stad. Zij wordt de geliefkoosde wandeling van de Gentenaars en als er een wandelaar in de stad komt moet hij langs daar gaan om het belangrijkste te zien wat Gent bezit, namelijk zijn gestichten van weldadigheid.

Daar verheffen zich inderdaad op weinige afstand van elkander gelegen, het prachtige burgerlijk hospitaal, de ruime vroedkundige school, het wel ingericht oudemannenhuis en het heerlijk gesticht van de weesjongens. Wij zien er dat Gent voor zijn werklieden weet te zorgen als zij beproefd worden.

De stad heeft niets gespaard om de werkman toevluchtsoorden in alle nood te verschaffen. Zij zal nu ook niet kniezen om de verlichting en de wegen van de wijk waar zij gelegen zijn, zo goed mogelijk te maken.

Het wezengesticht ligt in een volkomen duisternis. Aan geheel dit uitgestrekt gebouw is geen enkele lantaarn te zien, terwijl vier er niet te veel zouden zijn. Wij hopen dat men de vorst en de sneeuw niet zal laten komen, alvorens het gebouw behoorlijk langs buiten te verlichten.

Verscheidene inwoners van de Bijlokeboulevard vragen de uitvoering van kas-seiwerken tot aan het rond punt.

7 oktober 1874

Het schepencollege heeft een tweede plan gemaakt met betrekking tot de geschiktmaking van de gronden en gebouwen der citadel. Men komt terug op het ontwerp dat destijds in grondbeginsel de goedkeuring van de raad heeft bekomen. De oplossing zal zijn, zoveel mogelijk de bestaande hoogten van de glacis aan te nemen en daarenboven alles dusdanig te schikken, dat het de latere verwezenlijking van een volledige wijk zou toelaten op de gronden van de Kattenberg en de citadel.

Dergelijke studies werden gedaan door de heer ingenieur Hofman. De Bijlokeboulevard zou in rechte lijn verlengd worden tot aan de steenweg van de Heuvelpoort, waar hij de verlenging van de Sint-Lievensboulevard zou ontmoeten. Van dit punt zou een andere boulevard naar de Kortrijksesteenweg lopen tot aan de doortocht van de spoorweg.

Op het plan komt een grond van 1 ha 30 a voor die voorbehouden is aan de bouw van een nieuwe normaalschool.

11 juni 1875

Tussen de Heuvelpoort en de Kortrijksepoort is de boulevard van de citadel in aanleg, welke in rechte lijn de verlenging zal vormen van de Bijlokeboulevard (** de naam van dit gedeelte zou later worden gewijzigd in Charles de Kerchovelaan*).

18 juni 1875

Men richt aan de Kortrijksepoort een wachthuisje op voor de paardentram. Het wordt juist te midden gesteld van de boulevard van de citadel die men op dit ogenblik aan het aanleggen is en breekt geheel en al het zicht dat men kon hebben van de Bijlokeboulevard op degene van de citadel.

De gekozen plek is dus zeer ongelukkig. Het kon veel beter aan de zijkant worden gezet. Wellicht is het nog niet te laat om het te verplaatsen.

13 augustus 1875

Gisteren is rond 7 uur in de morgen een onweder over de stad uitgebarsten. Het was wederom de omgeving van de Kortrijksepoort die er het slechtst bij gevaren is en het zal bij elke grote regenvlaag hetzelfde zijn, als men geen maatregelen neemt om het water van aan het einde van de Kortrijksestraat omtrent *Den Karpel* gemakkelijk te verspelen.

Sedert de werken aan de boulevard van de citadel komt het water dat vroeger langs de glacis wegspoelde, nu de Kortrijksestraat afgestroomd, tegelijk met het water dat van buiten de gewezen poort aan de herberg *De Stad Gent* afvloeit.

15 december 1875

Binnenkort zal de eerste verkoping plaatsgrijpen van gronden van de citadel, zodat de kopers met de aanstaande lente kunnen beginnen bouwen. In het lastenkohier lezen we dat de eigenaars binnen de twee jaar na de goedkeuring de bouwwerken dienen te voltrekken.

Het getal percelen dat tussen de citadel en de Kortrijksesteenweg te koop gesteld wordt beloopt tot 16 en de loten verschillen van 87 tot 616 m².

16 november 1876

Het schepencollege heeft besloten aan de nieuwe straat op de grond van de citadel, gelijklopend met de Kortrijksesteenweg, de naam *Leopoldboulevard* te geven.

17 september 1877

Herhaalde malen werd er reeds op aangedrongen om één der twee namen van Bijlokeboulevard en Bijlokevest te veranderen, omdat er dikwijls verwarring ontstond.

Het schepencollege heeft eindelijk recht trachten te doen en besloten dat het gedeelte van de boulevard, gelegen tussen deze van Akkergem en de brug over de Leie bij de Kortrijksesteenweg, voortaan de naam *Godshuizenboulevard* zal dragen, in het Frans *Boulevard des Hospices*.

18 december 1877

De weg van *De Karpel* tot aan de brug van de Godshuizenboulevard levert veel gevaren op. Tussen die twee uiteinden bevindt zich geen enkele lantaarn, hetgeen tot gevolg heeft dat men daar 's avonds niet ziet waar men loopt en niet weinig diep in de modder zakt. Er is daar veel kans de benen te breken of zich erg te bezeren.

Langs de kant van *De Karpel* heeft men toegelaten er boomstammen te leggen. Een paar van deze liggen bijna tot aan de boord van de weg. Onlangs viel daar nog een oude vrouw over. Men zou de eigenaar van die bomen kunnen verplichten ze zodanig te leggen, dat de voorbijgangers er niet kunnen over vallen.

30 december 1877

Er worden nieuwe straten gemaakt en die laat men in de meest volslagen duisternis. Gaat eens buiten de Kortrijksepoort zien! Maar waartoe dienen al onze klachten? Volstrekt tot niets! Er wordt geen rekenschap mee gehouden. Bij het laatste onderzoek van de stedelijke begroting hebben verscheidene leden gesproken over de slechte verlichting van sommige straten. Geen enkele heeft echter gewag gemaakt van de gevaarlijke weg aan de Godshuizenboulevard en de toestanden buiten de Kortrijksepoort!

5 februari 1878

Iedereen kent de schone weg van *De Karpel* naar de brug van de Godshuizenboulevard. Die prachtige weg behoort tot de heerlijke boulevards van Gent. Men weet in welke uitmuntende toestand hij verkeert. Welnu, men heeft hem nog een beetje verbeterd en verfraaid, door er deze dagen twee mesthopen neer te leggen!

28 mei 1878

De bewoners van de Leopoldboulevard hebben zich reeds verscheidene malen tot het stadsbestuur gewend, teneinde op die weg lantaarns te bekomen. Die lange weg blijft nog altijd zonder verlichting.

Een nieuw verzoekschrift is onder de inwoners in omloop om de vraag te herinneren, die zeer billijk is. Vermits zij gelijk de andere burgers de lasten betalen, hebben zij recht op dezelfde voordelen.

In afwachting dat daar het gas wordt gelegd zouden er petroleumlantaarns

moeten komen. Eén der eerste dingen waarvoor men in nieuwe straten of wegen moet zorgen, zou de verlichting moeten zijn.

22 december 1879

Er bestaat een nieuw ontwerp van lening van 12 miljoen frank, uit te schrijven door de stad, voor het uitvoeren van werken van openbaar nut. Daartoe behoort onder andere de voltrekking van de verschillende boulevards.

Die van Sint-Lievens zal aan Terplaten bij middel van een brug over de Opperschelde in gemeenschap worden gebracht met de nieuwe wijk van de citadel.

27 mei 1880

De commissie van Openbare Werken heeft aan het schepencollege de nodige fondsen ter beschikking gesteld voor het maken van een brug over de Schelde aan Terplaten. De tussenkomst van het gouvernement werd gevraagd en men hoopt een toelage te verkrijgen.

5 mei 1881

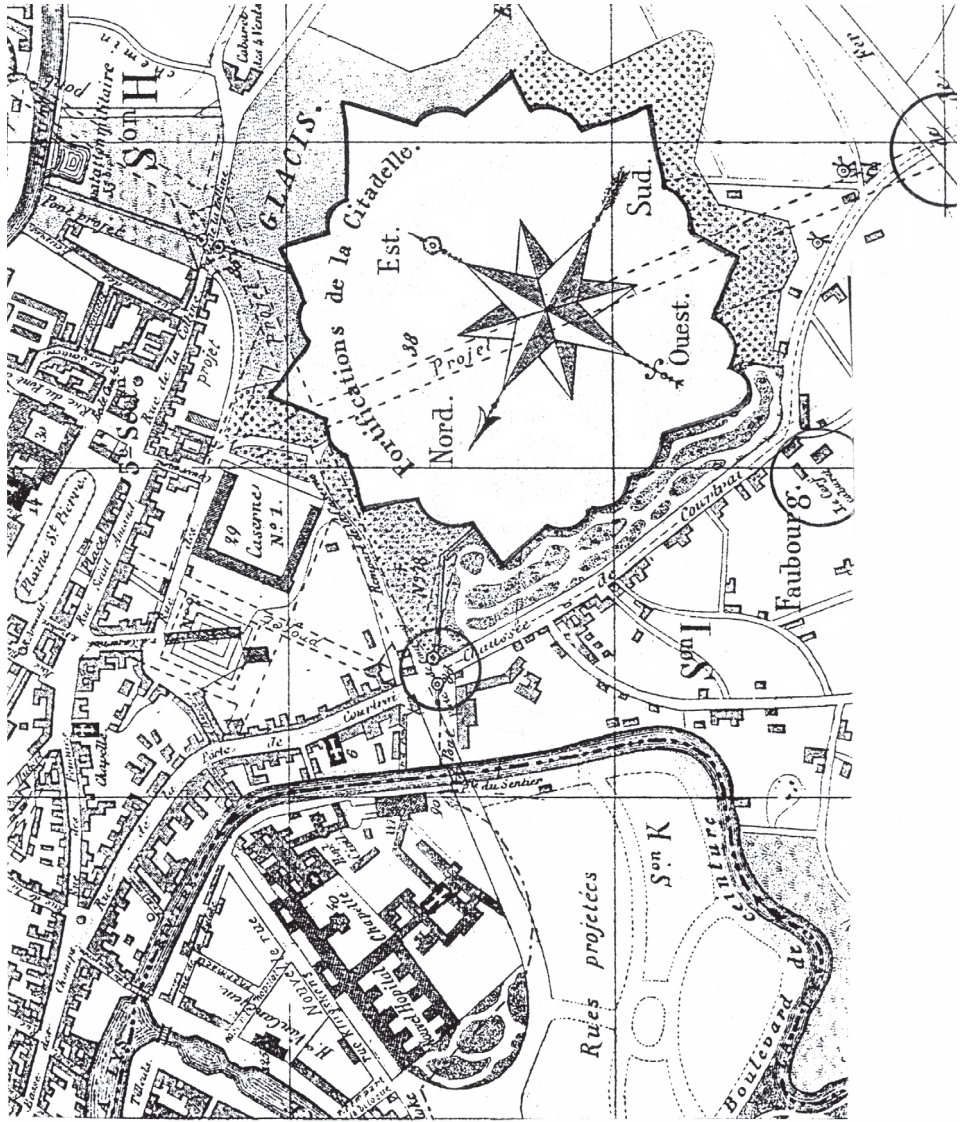
Men is thans ijverig aan het werk voor het voltooien van de brug over de Schelde aan Terplaten, die de boulevard van de Sint-Lievenspoort in gemeenschap moet brengen met het voorgeborchte van de Heuvelpoort.

30 augustus 1881

Het is hoogstnodig dat een zeker getal lantaarns wordt geplaatst langs de boulevard Leopold. Het is er 's avonds volslagen donker. Tijdens de feesten moet daar een vuurwerk worden afgeschoten. Indien men voor geen behoorlijke verlichting zorgt, mag men er zich aan ongelukken verwachten.

30 september 1881

Men begint te zorgen voor de verbetering van de gasverlichting in de wijk van de Kortrijksepoort. Er werd reeds een lantaarn geplaatst op de Citadelpoulevard. Laat ons hopen dat eerlang ook de Leopoldboulevard zijn beurt zal krijgen.

Op het plan uit 1872 staan de boulevards naar de Bijloke enerzijds en naar de spoorweg aan de Kortrijksesteenweg anderzijds als projecten aangeduid.

9 november 1881

Sedert een tiental dagen stelt men in de nieuwe wijk van de citadel de tegenwoordigheid vast van een bende kwaaddoeners, die gedurende de nacht in de woningen trachten te dringen. Wij kennen een huis op de Leopoldboulevard dat in de tijd van minder dan een week tweemaal door die heren werd bezocht. De eerste maal hebben zij een deur opengebroken van een huis in aanbouw, zijn de muur overgeklommen die het huis afzondert van de bedoelde woning en hebben er de hand gelegd op alles wat zij vonden. De tweede maal hebben zij getracht het slot te breken van de deur die op de boulevard uitkomt en de koperen plaat gestolen waarop de naam van de bewoner staat.

Het politiebureau van die wijk is geheel en al ontoereikend en ondanks al haar goede wil is het onmogelijk overal een doelmatige waakzaamheid uit te oefenen.

De verlichting laat veel te wensen over. Op de Leopoldboulevard staat geen enkele lantaarn langs de kant van de huizen. Hier en daar ontmoet men een petroleumlamp. Men begrijpt dat de schelmen in zulke omstandigheden schoon spel hebben. Het is te hopen dat er krachtdadige maatregelen worden genomen om ze zonder talmen in de onmogelijkheid te stellen hun stielte uit te oefenen.

17 november 1881

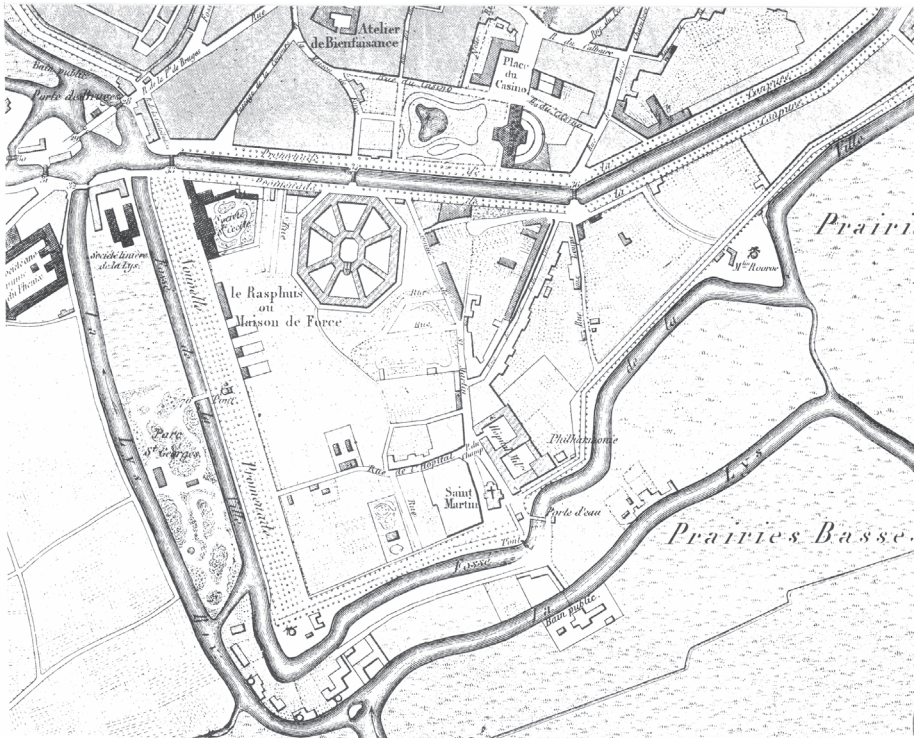
De schelmen die buiten de Kortrijksepoort gestolen hebben zijn een zevental Duitsers. De bende heeft valse paspoorten en is zeer stout in haar handelswijze. Enkele vielen in de handen van de heer commissaris Cluys, bij wie boeven over het algemeen niet op hun gemak zitten en de anderen zullen ook wel in de klem komen.

Gaslantaarns hebben op de Leopoldboulevard de petroleumlampen vervangen. Ze staan wel in het midden van de baan en ver van elkander. Op het plankier voor de huizen moeten er ook komen, zoals overigens op de Citadelboulevard. Men mag niet vergeten dat juist de Leopoldboulevard de onveiligste buurt is.

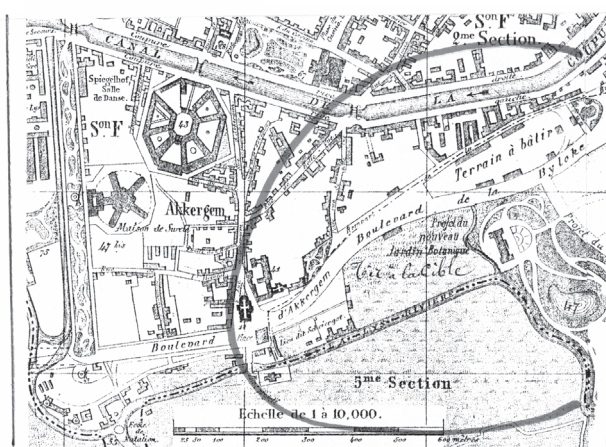
** 5 december: opening van het eerste Sint-Pietersstation ter hoogte van de huidige Parkplaats.*

22 februari 1882

De verlichting laat in onze stad op vele plaatsen nog veel te wensen over en

Vergelijking tussen de stadsplans van 1851 (boven) en 1872 (onder) voor wat betreft de wijken ten zuiden van de Coupure. Bemerkt de geplande boulevards op de plaats van de stadsgracht en de aanleg van de stedelijke schietbaan, waar eerst de kruidtuin was voorzien.

het zijn vooral de uitkanten die er het slechtst aan toe zijn.

Men heeft op Terplaten een nieuwe brug gemaakt en een boulevard aangelegd van de Heuvelpoort tot aan de doorgang van de spoorweg aan de Sint-Lievenspoort. Welnu, van het ene uiteinde van die lange weg tot het andere bevinden zich slechts drie lantaarns. Deze aan de brug brandt nog niet.

Twintig lantaarns langs die weg zou niet te veel zijn. Hoe gevaarlijker een weg is, hoe beter hij moet verlicht worden. Het zou ons niet verwonderen indien men de ene of andere dag verneemt, dat aan de brug iemand in het water is gelopen of een erge val heeft gedaan.

Als de gasbuizen langs daar nog niet gelegd zijn, moet men er voorlopig maar petroleumlampen stellen. Het licht is te goedkoop om er zo karig mee te zijn!

** 10 juni: op de Kattenberg wordt de eerste watertoren in gebruik gesteld.*

9 juli 1882

Maandag 10 juli heeft de proefneming plaats op de nieuwe brug over de Opperschelde aan Terplaten. Om 8 uur zal de voerman Karel Vanderhaeghen, woonachtig aan de Reep, er met zijn wagen en het reglementaire gewicht over rijden.

** 30 oktober: in de Ledeganckstraat worden de leergangen aan de normaalschool gestart.*

1 november 1882

De inwoners van de Citadelboulevard klagen over de slechte staat waarin men de weg aldaar laat verkeren. Het gedeelte van de nieuwe brug aan Terplaten tot de normaalschool is totaal verwaarloosd en bijna niet begaanbaar. Wij hopen dat het voldoende zal zijn de aandacht van de overheid daarop gevestigd te hebben, om verbetering in die toestand te zien brengen.

9 maart 1884

Een onderzoek is geopend aangaande het aflijningsplan van de buurtweg nr 72, die de verlenging uitmaakt van de boulevard der normaalschool tot aan de Kortrijksesteenweg.

30 juni 1884

Iedere dag ziet men in het voorgeborchte van de Kortrijksepoort de geliefkoosde wandelplaats verfraaien. Men zal er de lieve bloemperken kunnen bewonderen welke op de Citadelboulevard zijn aangelegd door de heren hovingbouwers Pynaert, Van Geert en Declerc.

29 augustus 1887

Eerlang zal men beginnen aan de werken voor een boulevard van de nieuwe straat die sedert korte tijd geopend is tussen de Coupure en de Bijlokevest (* *de huidige Bijlokestraat*) tot aan het park van de citadel. De boulevard zou lopen langs de Bijlokehof en het weesjongensgesticht, over de Leie stroomafwaarts van het *Pavillon de la Lys*, de gronden doorsnijden tussen de Kortrijksepoort en *Het Patijntje* en eindigen aan de Leopoldboulevard, in het voorgebochte van de Kortrijksepoort (**oudste vermelding over de aanleg van de Albertlaan, oorspronkelijk de verzamelnaam voor de huidige Groot-Brittannië-, Albert- en Astridlanen*).

4 juni 1888

Er werd door lezers van de *Journal de Gand* aan het schepencollege een verzoekschrift gericht om een park te bekomen in het midden van de Citadelboulevard tussen de Kortrijksesteenweg en de brug over de Leie aan de Bijloke.

Onze raadsheren hebben zich reeds bezig gehouden met aan dit gedeelte een bestemming te geven en een ontwerp opgemaakt dat een grote kans heeft om binnen een niet ver verwijderd tijdperk verwezenlijkt te worden. Het bestaat in het maken van een waterval. Men zou van de natuurlijke helling gebruik maken en het nodige water rechtstreeks uit de Schelde putten. Op de Kattenberg, het hoogste punt van de stad, zou daartoe een nieuw waterkasteel worden gebouwd.

3 oktober 1888

De kwaaddoenerij teistert wederom één der schoonste wijken van onze stad. Gisteravond rond 7 uur hebben baldadige kerels over een lengte van 20 meter op de Citadelboulevard de afsluiting afgerukt die de stadgrond omgeeft. De brigadier-opzichter van de wijk der citadel heeft een onderzoek ingesteld, dat reeds één van de plichtigen heeft doen ontdekken.

29 april 1890

In het park van de citadel heeft men langs de kant van de *Belvédère* (* *huidige Hofbouw-, Emiel Claus- en Parklanen*) houten palen geplaatst die de richting aanduiden van de nieuwe boulevard welke van de normaalschool naar Gent-Sint-Pieters zal lopen.

24 december 1890

De straten en lanen van de Kortrijksepoort zijn met prachtige woningen en lusthuizen bezoomd en bieden door hun heuvelachtige ligging een heerlijk uitzicht aan.

Wat deze wijk vooral aan belangrijkheid en verfraaiing zal doen toenemen, is de herbouwing en vergroting der thans bestaande spoorwegstatie van Sint-Pieters-Buiten, voor de omgeving en een belangrijk gedeelte van de stad van groot nut en gemak.

De statie zal door haar aangename ligging één der schoonste zichten van de stad uitmaken, beheerst door een fraai voorplein en twee allermooiste toegangen: de Kortrijksesteenweg met zijn aanmerkelijke verbreding en de nieuw aan te leggen boulevard welke in rechte lijn naar het stadspark zal leiden (**de Parklaan*).

Kortom, het uitzicht van de stad zal hier in pracht niet moeten onder doen voor dit van de grotere steden en hen zelfs in vele opzichten overtreffen.

17 maart 1892

Reeds eerder hebben we gemeld dat er langs de zijkant van het weesjongensgesticht een nieuwe boulevard gaat komen welke leiden zal van de Godshuizenlaan naar het park.

Op de streep grond die beschikbaar blijft tussen deze boulevard en het weesgesticht, gaat een koersplein voor velocipèderijders komen. Men zal er een tribune opbouwen waarop 300 mensen kunnen geplaatst worden. Daaronder zullen er kamertjes zijn waar de rijders zich kunnen aankleden en tegelijkertijd zullen dienen tot stalling van hun wielpaarden.

* 18 juli: inhuldiging van de *Gentse velodroom in de Bijlokemeersen*.

5 oktober 1892

De *Chronique des Travaux Publics* zegt dat het gereed leggen van de boule-

vard tussen het park van de citadel en de statie Gent-Sint-Pieters beëindigd is en de stad het plan heeft vastgesteld voor het verhogen van de gronden aan één kant van die boulevard. Daar bevinden zich schone percelen die uitstekend geschikt zijn voor het bouwen van villa's omringd door hovingen, zoals men in Holland ontmoet.

29 januari 1893

Een onderzoek van commodo en incommodo is tot 13 februari geopend aangaande het aflijningsplan van de boulevard van het fort langs zij de citadel en de hoeken van de boulevard met deze van het park en de Kortrijksesteenweg.

28 maart 1893

De stedelijke raad heeft besloten nieuwe namen te geven aan nieuwe plaatsen: Parkplaats aan de standplaats voor de statie Gent-Sint-Pieters en *Parklaan* aan de boulevard die deze plaats aan het park verbindt. De boulevard tussen de Park- en Leopoldlanen zal men de *Fortlaan* noemen.

14 oktober 1894

De nieuwe brug tussen de beide grote vijvers van het park is voltooid en wordt zondag voor het verkeer geopend. Het kunstwerk werd geheel en al uit ijzer en cement vervaardigd door het huis F. en J. Picha, is 8 meter lang en 15 meter breed en dient tot doorgang voor rijtuigen en voetgangers.

Erik De Keukeleire

Fragmenten uit “Sint-Pieters-Aalst, Sint-Pieters-Aaigem en Sint-Denijsplein - deel 1 (1819-1901)”, 298 pagina's, “De Gentse citadel en het Citadelpark, deel 1 (1819-1907)”, 340 pagina's en “Station Gent-Sint-Pieters (1832-1940)”, 344 pagina's, 2004, uitgaven in eigen beheer.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 157

Op 20 Januari 1900 stelde Joseph Casier in de rubriek “Beeldhouwwerken” - Sint-Salvatorkerk - XVIIIe eeuw (1607)” in het Frans een fiche op over

Graflegging van Christus

De Heilig Kruis- of Heilig Hartkapel beslaat in de Sint-Salvatorkerk de rechtervleugel van de kruisbeuk. Onder het groot venster is in de dikte van de muur een nis uitgehouwen; het onderste gedeelte is versierd met een groep stenen beeldjes die de graflegging van Christus voorstellen.

Dergelijke voorstellingen kwamen veelvuldig voor in de XVe en XVIe eeuw; er zijn erbij die vermaard zijn, namelijk in de Abdij van Solesmes in Frankrijk. Het onderwerp is meestal op dezelfde manier uitgebeeld: het lichaam van Christus is uitgestrekt op een lijkwade die gedragen wordt door Arimathie en Nicodemus, discipels van de Verlosser. Er rond staan de Heilige Maagd, Magdalena, de apostel Johannes, soms Sint-Pieter en andere apostels, in een houding van smart.

Het werk dat ons bezighoudt is van middelmatige kwaliteit, nog verminderd door een kwalijke polychromie, het mist stijl.

De groep is geplaatst onder een afgeplatte rondboog, gevormd door een sierlijst met een dubbel halcirkelvormig profiel. In een ervan kan men de volgende inscriptie lezen:

Doen maeken als vader Jan Everaert Jan Hubrecht Gillis De Witte Jan Strymeersch Jaques Bonble, Jaques va Damme, Jan Goethals, Jooris van Speye Guilla va Lantschoot Gillis Van Plassche, Guilla van Loerinckhof.

In het tweede profiel, in het midden van de groep, kan men lezen: *16-Jooris De Smet, baljuw - 07.*

Het monument draagt sporen van verminking voortkomende van de aanpassing aan de plaats waar het zich nu bevindt.

Cf. Kervyn de Volkaersbeke, *Les Eglises de Gand*, t. II, p. 255.

De afbeelding die deze fiche illustreert leende zich, spijtig genoeg, niet tot reproductie.

GENT EN DE ENGELSEN

35 jaar geleden schreef Pierre Kluykens een serie artikels over dit onderwerp. In het huidig nummer beginnen wij met de eerste aflevering.

De Engelsen zijn er dan toch eindelijk, na meer dan tien jaar aarzeling en wantrouwen, toe gekomen het Europa der zes met een beslissende shakehand te vervoegen, zij het dan met meer flegme en gelatenheid dan geestdrift en overtuiging.

Nu zij van vrienden in de vreedestijd en bondgenoten in oorlogstijd, als het ware familieleden zijn geworden, is het misschien niet ongelegen even in het verleden te gaan grasduinen en een paar markante figuren en feiten te voorschijn te halen die de banden tussen Gent en de Engelsen illustreren.

Hetgeen misschien wel het meest het belang en de betekenis van Gent, de rol welke het in de Geschiedenis heeft gespeeld, doet uitschijnen, is dat men geen naam of geen historische gebeurtenis kan aanhalen zonder ze op de ene of andere manier aan onze stedelijke geschiedenis te kunnen vastknopen.

In Frankrijk eindigt alles met een liedje, in Gent begint alles met een legende en zo was het ook met onze naaste overzeese geburen. Voor ons, nuchtere kinderen van de XXe eeuw, is het legende, maar oude historici als Marcus Van Vaernewijck hebben hun tijdgenoten de eigenaardige avonturen van een Engelse koning te Gent, op het einde van de Xe eeuw, als een waarachtig historisch gebeuren voorgeschoteld en daar ten tijde van Marcus Van Vaernewijck, de sympathieke doch nogal fantastische Gentse historicus, niemand diens teksten en beweringen op de ontleedtafel dierf leggen, heeft de legende van de Engelse koning die koren wou zaaien op de Vrijdagmarkt, een lang en gelukkig bestaan gekend.

Het zou allemaal zijn voorgevallen omstreeks 965, toen in Vlaanderen een jonge graaf met name Arnulf II regeerde, die zo vermetel was geweest een paar Franse zeelieden het leven zuur te maken, zodat hij door de Franse koning naar Parijs werd ontboden ten einde er uitleg over zijn gedrag en handelswijze te verschaffen.

Terwijl hij over deze oproepingsbrief aan het mijmeren was en zich afvroeg hoe hij zich uit de slag zou kunnen trekken, kwam een heraut zich op Arnulfs paleis aanmelden in naam van de koning van Lombardije, een zekere Berengerius, “die hadde een schoone dochtere, Rosula, te huwen”.

“Heer graaf, aldus de heraut, U komt voor op de lijst die mijn meester heeft opgemaakt van alle vrijgezellen van de Europese hoven van de ongehuwde koningen en prinsen en het is in uwe hoedanigheid van jonkman dat U uitge-

nodig wordt deel te nemen aan het groot toernooi van Pavia, waarvan de winnaar de mooie Rosula ten huwelijk zal krijgen”.

Enkel maar bij het aanhoren van de boodschap van deze heraut was de jonge Arnulf “metten brant der liefden ontsteken up die schoone Rosula”. Hij ontbood in allerijl zijn rechtstreekse medewerkers, verzocht hen er tijdens zijn afwezigheid over te waken dat de Franse koning het graafschap niet zou binnenrukken, stuurde hem voor het overige zijn kat, trok met een hart als een lekkerkoek over de Alpen, kwam nipt voor tijd te Pavia aan, bekeek eens de koningen, prinsen en andere pretendentes recht in de ogen, ranselde ze een na een in het toernooi af en won aldus de trofee van het superprestige Berengerius, de hand van Rosula, en verzocht zijn toekomstige schoonvader maar onmiddellijk het teken van de bruiloft te geven. De genodigden bleven liefst een maand aan een stuk drinken, smullen, zingen en dansen waarna zij huiswaarts keerden terwijl Arnulf en Rosula op huwelijksreis trokken, een reis die de jonge graaf zo zeer beviel dat hij zijn wittebroodsweken zo maar tot zeven volle jaren verlengde, hetgeen hem enigszins uit het oog deed verliezen dat hij toch ook graaf van Vlaanderen was en dat de Franse koning nog een aardig eitje met hem te pellen had!

Daar Arnulf II nergens te vinden was om in gemeen overleg tot deze ei-actie over te gaan, oordeelde de Franse koning het dan ook maar geraadzaam een Entente cordiale te sluiten met de koningen van Engeland en van Schotland; samen brachten zij een machtig leger op de been en vielen Vlaanderen binnen. Waarom de Franse koning de hulp van twee zijner collega's had moeten inroepen om tegen Vlaanderen zonder graaf op te rukken is een vraag die onze voorouders zich niet stelden, vermits Van Vaernewijck zich niet vergissen kon. Het mooiste van de historie of van de legende was dat de regent, de heer van Diksmuide, die nog steeds tijdens de afwezigheid van Arnulf over het graafschap als de bonus pater familias waakte, de drie gekroonde prominenten tegemoet trok, hen Vlaanderen op een zilveren schaal presenteerde op uitzondering na van Gent.

De Franse koning schoot natuurlijk in een Franse koleire en de Engelse monarchen zeiden hoffelijk maar categoriek “No, sir”, waarna er geen andere oplossing meer overbleef dan, zoals dat heet, de wapens te laten spreken en beslissen.

Gent was in de tweede helft van de Xe eeuw een stad in wording die haar nest onder de zon tussen de twee abdijen en om het portus trachtte te maken; aan de samenvloeiing van Schelde en Leie moest het ongetwijfeld gunstig uitval- len, maar van versterkte stadswallen, een leger dat drie koningen de schrik op het lijf kon jagen is er nog geen sprake, echter wel in de eerste legende die de

eeuwenlange contacten tussen Gent en de Engelsen zou inluiden.

Volgens deze mooie en voor ons althans zeer vleierende legende, zagen de met de slechtste inzichten bezielde Driekoningen van in de verre verte honderden vaandelen tergend en uitdagend wapperen op de stadswallen “schilden, veendelen, standaarden, bannieren ende artijlgerie ende veel volckx ten muren”.

Daar het leger van de Verbondenen in zijn rangen blijkbaar geen genealoog telde die de bonte massa wapenschilden op zovele banieren had kunnen ontcijferen, werd beleefd gevraagd (zoals het past onder gentlemen) wat die honderden vaandels, standaarden enz. wel betekenen mochten.

En hier krijgen wij voor het eerst het bewijs dat de Gentenaren inzake droge humor voor de Britten niet moeten onderdoen en dat zij dus geroepen waren om in de toekomst best met mekaar over de baan te kunnen.

Immers, na het verzoek van de Verbondenen doodernstig te hebben aanhoord, gaf een Gentse wapenheraut van boven op de stadswallen, even doodernstig lezing van een eindeloos lange lijst Gentse adellijke families wier wapens op de wapperende banieren prijkten.

Dergelijke kerels zullen wij nooit baas worden, verklaarde een ontmoedigde Franse vorst, maar zijn Engelse collega oordeelde er gans anders over: “Al moest ik hier zeven jaar blijven, toch krijg ik die koppige Gentenaren klein en ik zal koren gaan zaaien op hun Vrijdagmarkt”!

Zo gezegd maar niet zo gedaan: het beleg begon, even saai als een affrontatie aan de Siegfried- en Maginotlinie.

Na maanden kregen de Verbondenen andermaal een staaltje van de humor van de Gentenaren. Op zekere dag ontwaarden de belegeraars geen banier of krijger meer op de stadswallen, dachten dan ook dat de koppige inwoners de strijd en het beleg moe waren, gaven het teken voor de beslissende aanval, maar liepen ellendig in de val.

De Gentse milities waren immers langs een onderaardse gang in het Gravensteen uit de stad getrokken, een lange gang die ergens in Wondelgem uitmondde, zodat ze de vreemde legers onverwachts in de rug aanvielen, een belangrijke oorlogsbuit in beslag namen, honderden krijgsgevangenen maakten en de overige waaghalzen in de pan hakten.

Nog zag het koninklijk drietal van zijn snode inzichten niet af: het was ditmaal de Engelse koning die het lelijkst op de tenen was getrapt en hij zwoer de stad met de grond gelijk te maken en... natuurlijk koren te gaan zaaien op de Vrijdagmarkt.

Jaren gingen voorbij zonder dat de wapens over het lot van de tegenstrevers konden beslissen, en iedereen werd dit oorlogsspelletje langzaam beu, vooral de Engelse koning die heimwee kreeg naar zijn eiland, zijn smog, zijn porrid-

ge, maar ja, er was die belofte, die eed in 't openbaar afgelegd. Hij knoopte onderhandelingen aan met de belegerden: "Ik ga naar huis, aldus de vorst, maar laat me eerst eens ongewapend binnen de stad om koren te gaan zaaien op de markt "tot profijte die 't maeyen soude".

Hij had echter zonder de waard, de Gentenaren gerekend. Hun antwoord kwam vrij verrassend: zij metselden al de stadspoorten dicht, wat ditmaal erg op galgenhumor geleek en zelfs een flegmatieke Brit moest ontstemmen!

Maanden gingen opnieuw voorbij en wie de moed had de dagen en weken bijeen te tellen wist dat men bijna zeven jaar zijn haren had zien vergrijzen voor die vervloekte stadswallen. Niemand die er nog lust voor over had de strijd voort te zetten maar wie zou de diplomaat zijn die het gelukkig vredesinitiatief zou nemen?

Het was uiteindelijk de "regent", de Heer van Diksmuide, die de formule vond die iedereen zou toelaten zonder kleerscheuren en zonder capitulatie zijn dagelijkse bezigheden te vervoegen.

"Een vijand door de stadspoorten Gent binnenlaten, zo sprak hij, is ondenkbaar, het ware een oneer die niemand ons later zou vergeven. Maar wij kunnen hem wel binnenloodsen langs een gat in de vestigingsmuren. Kom langs daar binnen, zaai uw graan en maak U met al uw trawanten dan vlug uit de voeten".

Dezelfde dag maakten de Gentenaren een gat in de muur tussen de Turre- en de Zandpoort: de Engelse koning wrong er zich door als in een konijnenpijp. Het spektakel dat hij te zien kreeg moest hem elke lust ontnemen nog verder het beleg voort te zetten: iedereen was aan 't werken, of aan 't lachen, aan 't smullen of aan 't drinken: een luilekkerland waar men enkel op de komst van Breughel en zijn palet scheen te wachten!

Met een Meuniergebaar zaaide de Engelse koning het mooie graan, kroop opnieuw door de muur en daags nadien waren de vreemde krijgers spoorloos verdwenen.

Dat was het eerste, zij het dan legendarisch contact tussen Gent en de Britten. De legende stierf langzaam uit, maar de plaats waar de koning door het oog van de naald kroop heeft haar benaming Engelandgat bewaard.

In de Middeleeuwen is de legende nooit zo ver verwijderd van de werkelijkheid, als de moderne mens het meent. De legende van de Engelse koning die het beleg kwam slaan voor Gent en er bij kris en kras koren op de Vrijdagmarkt wou zaaien, indien niet maaien, situeerde zich, volgens onze voorouders, ten tijde van Arnulf II die in de tweede helft van de Xe eeuw graaf van Vlaanderen was, en deze legende is alles bij mekaar, in de tijd niet zeer ver afgelegen van de eerste reële en ietwat hardhandige contacten tussen

Engelsen en Gentenaren, ongeveer een eeuw later.

Want wanneer Willem de Veroveraar in 1066 ergens in Normandië scheep ging om Engeland te gaan veroveren was er op zijn bonte invasie- en landingsboten een niet onaardig contingent Vlaamse ridders, waaronder dus onvermijdelijk een flinke vertegenwoordiging uit het Gentse, ridders die er geestdriftig het zwaard hanteerden en na de overwinning de handen gretig naar de buit uitstaken.

Neem het die vechtjassen niet te kwalijk, zij konden noch lezen noch schrijven, de min was hen onbekend, hun woningen geleken op spelonken en zij vonden niet elke dag in eigen land een reden of een voorwendsel om de degen te kruisen. Zagen zij elders een mogelijkheid om te gaan vechten, doden, plunderen en verkrachten, zij lieten de kans niet liggen en vlogen er als een bende sprinkhanen heen.

De Engelsen die ze in de rangen van Willem de Veroveraar aan het werk hadden gezien, oordeelden, trouwens zeer logisch, dat men die Vlaamse barons beter aan zijn zijde dan in het vijandelijk kamp had en herhaaldelijk kwamen zij alhier huurlingen in dienst nemen.

Aldus beloofde Robrecht II in 1101, dat is toch al een heel tijdje geleden, de koning van Engeland duizend Vlaamse ridders, die elk over drie paarden zouden beschikken, hetgeen veronderstelt dat zij niet ontboden werden om dressuurstukjes te gaan uitvoeren in een manège. De voorraad ridders geraakte vlug uitgeput want tien jaar later werden andermaal 500 ridders beloofd.

Men ontmoet in Engeland gans de XIIe eeuw door, honderden Vlaamse en dus ook Gentse zgh. ridders en voetvolk, die in feite huurlingen waren en die naar het heet, het aldaar nogal bont maakten, zoals het bij mercenari traditie is gebleven. Aan hun hoofd ontmoeten wij lange tijd een zekere Willem van Ieper die, hij en zijn soldaten, hoog in aanzien stonden bij de Engelse koning doch het minder waren bij de burgerbevolking. “Deze strijders, schrijft Dr. Verbruggen in zijn studie over het leger en de vloot van de graven van Vlaanderen, waren plunderzieke en woeste kerels, die kerkhoven schonden, kerken beroofden en geestelijken gevangen meevoerden. Ze leefden van hun soldij en van hun buit. Ze werden befaamd en berucht. De Engelse koningen hielden van hen, maar de Engelse bevolking was ten zeerste gekant tegen vreemdelingen en noemde ze de Vlaamse wolven”.

Wanneer ook de Engelse koningen de brui aan deze barons en andere avonturiers kregen, traden onze huurlingen in dienst van de Engelse opstandelingen tegen de koning.

Deze 12e eeuw die de contacten inluit tussen Vlaanderen en dus ook de Gentenaren, en onze Engelse partners, is dan ook op militair vlak een zeer avontuurlijke, bewogen, af en toe heroïsche, in elk geval geen al te stichtelijke

bladzijde geweest in het grootboek van onze internationale betrekkingen.

Gelukkig zijn er nog altijd voor degene die zijn land- of stadsgenoten in een fleurig en sympathiek daglicht wil stellen, die ze als naastige werkers wil afschilderen, de handelsbetrekkingen.

Vlaanderen heeft ten alle tijde zijn zonen uitgezonden, als krijgers, ontdekkingsreizigers, kunstenaars, missionarissen of dood gewoon in burgerpak om zaakjes te doen, en zaakjes hebben de Gentenaren steeds met veel enthousiasme en brio kunnen doen, gisteren zoals vandaag. Gisteren dat gaat voor Gent zeer ver in de tijd terug vgl. Br. Blockmans, tot in de IXe eeuw: “Dergelijke handelaars ook uit Gent, dat reeds in de eerste jaren van de IXe eeuw met Engeland schijnt in betrekkingen te zijn geweest, worden in het Londense toltarief van 991-1002 aangetroffen. Deze waarschijnlijkheid wordt zekerheid als omstreeks het jaar 1000 men Engelsen te Gent ontmoet”.

Feit is dat, wat men ook heeft mogen uitbazuinen over de militaire macht van Gent, de voorspoed en het prestige van de stad van de XIe tot het einde van de XIIIe eeuw, grotendeels te danken zijn aan haar handel, haar “coomansgilde”, haar lakennijverheid en niet in het minst aan de commerciële uitwisselingen tussen Gent en Engeland. Het is het wonder geweest van onze stad in de vroege Middeleeuwen, niettegenstaande de vazaliteit van het graafschap tegenover de Franse kroon, op intern vlak een eigen sociale politiek te hebben kunnen voeren en op economisch vlak handel te hebben kunnen drijven zowel met Duitsland, met Engeland als met de Franse steden. Er moet niet ver gezocht worden naar de redenen van deze economische zelfstandigheid: het waren enerzijds de ondernemingsgeest van de Gentenaren, anderzijds de fantastische kwaliteit van hun producten, voornamelijk in de lakennijverheid, kwaliteit die gepaard ging met kwantiteit zoals wij het o.a. in Reinaert de Vos lezen, want moest al het laken dat men “nu te Ghent maket” perkament zijn, het zou niet volstaan om al de klachten op te tekenen die men tegen de snode Reinaert zou kunnen inbrengen!

Gentse drapiers bezaten grote kudden schapen als die Everwakker b.v. in 1120, maar er was meer, veel meer wol nodig en die vonden de Gentenaars in Engeland. Eens naar Gent overgebracht werd zij er verwerkt tot de mooiste en de meest kostbare stoffen die eenieder in gans Europa deden watertanden.

Het werd een kwaliteitshuwelijk de beste wol ter wereld, de meest gekwalificeerde lakenindustrie van Europa; een dergelijk huwelijk kon Gent enkel voorspoed en weelde bijbrengen en leiden tot het hoogtepunt in de geschiedenis van de stad.

Een na een werden al de concurrerende steden van het vasteland uitgeschakeld

en Gent mocht zich in de XIIe eeuw verheugen in een heerschappij die aardig op een monopolium geleek. Brugge deed weliswaar lofwaardige pogingen om met een Hansa de macht van de Gentse stede te onttakelen, het mocht weinig baten, want Gent had geen Hansa nodig en genoot voldoende voorrechten in Engeland, o.a. het koninklijk privilege dat sedert 1259 elk verhaal onmogelijk maakte tegen een Gentse koopman, om zonder vrees de toekomst tegemoet te blikken.

Misschien zijn de Gentenaren te verwaand geweest: ook de lakenindustrie en -handel, ook de wol kunnen aan een zijden draadje hangen en dat ondervonden de fiere Gentenaren wanneer een kortzichtige politiek van gravin Margareta van Constantinopel plots een kink in de kabel bracht en gans onverwachts voor onze voorouders de vroeger lamgelegde concurrenten in de mogelijkheid stelde het verloren gegaan terrein terug in te palmen.

Terwijl de Gentse huurlingen regelmatig over de plas trokken en de kooplieden zee en zeeziekte trotseerden om zaakjes te gaan doen, bleef de politiek ook in Vlaanderen en natuurlijk te Gent, een aardig woordje meepraten, en dat woordje had uiteindelijk voor de stad een wrange smaak.

Het was allemaal begonnen met de zoveelste ruzie tussen de Franse koning, Filips de Schone en de graaf van Vlaanderen, Gwijde van Dampierre, zoveelste voorwendsel ook voor hetgeen wij tegenwoordig een uitbreiding van het conflict noemen, in casu een open strijd tussen Filips de Schone en Edward I van Engeland.

Filips rukte Vlaanderen binnen en Edward I vond zulks geenszins naar zijn smaak zodat hij alhier met een leger arriveerde dat Gent tot bolwerk uitkoos. Dit gebeurde in 1297 en de Gentenaren dachten aan roze, grauwe of zwarte humor te doen, wanneer zij de Engelse soldaten met hun rode rokjes en blote knieën duchtig uitlachten. De soldaten reageerden als hun nakomelingen in Londonderry en het kwam dagelijks tot bloedige relletjes daar Filips de Schone zijn eigen troepen wou sparen en liefst de Engelse koning had laten uithongeren in de Gentse stede.

Honger scheen Edward I bepaald niet in de smaak te vallen en hij gaf dan ook gehoor aan twee afgevaardigden van de paus, die zich onverwachts als bemiddelaars tussen beide antagonisten aanboden: laten wij beginnen, aldus de zeemzoetige onderhandelaars, met een wapenbestand, voorstel dat gretig werd aanvaard zodat Edward I zijn matten begon te rollen.

Inmiddels hadden zijn soldaten het zo bont gemaakt dat de Gentse bevolking

uit haar krammen schoot, het hoofdkwartier van de Engelsen in brand stak als een doodgewoon ambassadegebouw, en 70 ridders en 700 mannen voetvolk naar een betere wereld stuurde.

Men kan dan ook niet gaan beweren dat het eerste “legendarisch” bezoek en het eerste reëel bezoek van een Engelse koning aan Gent, tot een triomf uitgroeide.

Vooraleer een oom van koningin Victoria, Leopold van Saksen-Coburg in 1816 met Charlotta, dochter van George IV van Engeland huwde en in 1831 de eerste koning der Belgen werd, was het huwelijksbootje reeds herhaaldelijk Noord- en Zuidwaarts met Engelse of Vlaamse prinsessen over het Kanaal gevaren, tot groot geluk of ongeluk van deze schattige meisjes, die trouwens nooit zelf over hun lot mochten beslissen en zich doorgaans bij de raison d'état moesten neerleggen.

De eerst graaf van Vlaanderen, Boudewijn met de IJzeren arm, huwde in de IXe eeuw Judith, Judith, reeds tweemaal weduwe, van Ethelwolf en van Ethelbald, beiden koningen van Wessex, terwijl de eerste koning van Engeland, Willem de Veroveraar, in het huwelijk trad met Mathildis, dochter van graaf Boudewijn V van Vlaanderen.

Boudewijn II volgde het voorbeeld van zijn vader en huwde Elfrude, dochter van Alfred de Grote, koning van Wessex.

Adelisa van Leuven, dochter van Godfried I van Brabant, stapte in het huwelijksbootje met koning Hendrik I van Engeland, de zoon van Willem de Veroveraar, en stierf in 1151 in de abdij van Affligem, waar zij ook begraven werd.

Filippina van Henegouwen, dochter van graaf Willem van Henegouwen, huwde de Engelse koning Edward III, de bondgenoot van Jacob van Artevelde. De Engelsen noemden haar “the Good Queen Philippina” en het vermaarde Queen’s College van Oxford is Philippina zijn naam verschuldigd. Zij had de eerste voorzitter mogen worden van onze Bond van de Kroostrijke Gezinnen want zij schonk haar koninklijke gemaal minstens tien kinderen, waaronder Lionel in 1338 te Antwerpen geboren, voorvader van de Witte roos van York, en John in 1340 te Gent geboren, voorloper van de Rode roos van Lancaster, de twee rozen die in de dertigjarige oorlog, van 1455 tot 1485, zoveel bloed zouden doen vergieten.

Het zijn deze drie personages Philippina, Edward III, John of Gaunt die samen met de grote Jacob van Artevelde het belangrijkste hoofdstuk in de betrekkingen tussen Gent en Groot-Brittannië hebben geschreven, een episode die een Engelse koningin haar kind zag ter wereld brengen te Gent en die een Engelse

koning op de Vrijdagmarkt te Gent de titel van “roi de France” zag nemen!

Degenen zie zich in geen mannelijke nakomelingschap mogen verheugen kunnen zich altijd troosten met het feit dat het alles bijeen voor hen minder erg is dan indien zij koning waren in een land waar de vrouwen wel stemrecht, doch geen troonrecht hebben bekomen, ook misschien wel met het feit dat deze afwezigheid van mannelijke kroost nooit aanleiding zal worden tot een Honderdjarige oorlog, zoals zulks in de XIVE eeuw tussen Frankrijk en Engeland het geval werd bij de dood van Karel IV, de laatste Capetinger die er niet in geslaagd was een mannelijke afstammeling te hebben, zodat onmiddellijk na zijn afsterven niet een maar twee pretendentes voor de Franse troon opdoken. Filips van Valois, die het dichtst bij de troon gehuisvest, er zich meester van maakte, en de jonge Engelse koning Edward III, die als neef van de Capetingers door zijn moeder Isabelle van Frankrijk, zijn aanspraken op diezelfde troon liet gelden; en daar men nog nooit een troon met duozitting heeft vervaardigd, moest onvermijdelijk een van de antagonistinnen worden gewipt. Edward liet aanvankelijk zijn aanspraken varen, maar het was enkel om beter zijn aanloop te nemen: voor een Honderdjarige oorlog moet men toch even de spieren opwarmen en goede aanloop nemen wil men met een sprong over de grote plas geraken. De up and down-strijd duurde immers tot in 1453 wanneer de Engelsen in Bordeaux kapituleerden en na verdreven te zijn uit Frankrijk, voor lange eeuwen de avonturen op ons vasteland beu werden.

Die familietwist viel weinig in de smaak van Vlaanderen, dat vazal was van de Franse kroon, en gevaar liep in het gewapend conflict te worden betrokken, temeer daar graaf Lodewijk van Nevers zijn Franse leenheer de grootste sympathie toedroeg.

De bevolking vreesde echter terecht trouwens dat dit openlijk partij kiezen van Lodewijk van Nevers die zo dom was geweest alle Engelse kooplieden in Vlaanderen aan te houden, onvermijdelijk tegenmaatregelen van Edward III zou uitlokken, en inzonderheid de Gentenaren vreesden het ergste voor hun handel met Engeland, bron van voorspoed voor hun stad.

Zij hadden juist geraden: met Engelse flegme nam Edward III zijn wraakmaatregelen die, zoals gewoonlijk niet de graaf maar de ganse gemeenschap troffen en handel en nijverheid in het graafschap dreigden lam te leggen: aanhouding van de Vlaamse kooplieden in Engeland, invoerverbod van Vlaams laken, uitvoerverbod van Engelse wol naar Vlaanderen, m.a.w. de dood van onze economie.

Die dood door pauperisme ware gekomen moest Vlaanderen in ‘t algemeen en Gent in het bijzonder op dat ogenblik niet hebben mogen rekenen op de ster-

ke persoonlijkheid en klaarziende geest van Jacob van Artevelde.

Hij wist zijn eigen impetueus karakter in te tomen dat hem impulsief onmiddellijk naar een breuk met de graaf en een bondgenootschap met Edward III had gedreven. Hij zag tijdig in dat zulks enkel een inval van Vlaanderen door de Franse koning had betekend, dus oorlog en ellende, en hij koos de gulden middenweg, een politiek van neutraliteit die de Engelsen niet kon onstemmen en bij dewelke vroeg of laat ook Lodewijk van Nevers zich zou neerleggen, wou hij niet het vertrouwen van de bevolking verliezen.

Artevelde's plan slaagde ten volle: voor Edward III was het een oplossing die aardig op een overwinning geleek, de bevolking begroette met geestdrift het einde van de Engelse sancties en van de economische crisis, en Lodewijk van Nevers, wel enigszins uit zijn lood geraakt door deze plotse kentering, ging zijn leenheer overtuigen dat hij toch nog beter met een neutraal dan met een vijandig Vlaanderen vaarde, zodat Filips in 1338 naar het voorbeeld van zijn Engelse aartsvijand, de neutraliteitspolitiek van het graafschap avalizeerde, echter als Edward III op de loer om het minste incident in zijn voordeel uit te baten, zoals ook Artevelde op de loer lag om de eerste de beste gelegenheid te baat te nemen om de Gentse heerschappij aan Vlaanderen op te dringen.

De ontschepping van Edward in Vlaanderen, de vlucht, van Lodewijk naar Parijs, een commercieel pact van Artevelde met Brabant en Henegouwen, verzetten plots de pionnen op het dambord en meteen kon Artevelde rede en instinct in eenzelfde uitgesproken pro-Engelse politiek verzoenen.

Maar hoe zelfzeker hij ook mocht zijn, hoe sterk hij ook het graafschap in handen mocht hebben, hoe gemakkelijk ook hij dierf contesteren, toch was Artevelde geen Caesar en de Rubicon wou hij in geen geval oversteken: de vazaliteit van Vlaanderen tegenover de Franse kroon was hem een zekerheid, een historisch feit, een waarheid die hij niet dierf of wou negeren: die gehoorzaamheid wou hij niet brutaal van zich schudden, maar anderzijds wou hij ook zijn bondgenootschap met Edward III niet prijsgeven.

Was het de engel of de duivel van de diplomatie die hem de machiavelistische oplossing in het oor fluisterde of heeft hij ze zelf uitgedacht als een voorloper van Columbus' ei?

Vlaanderen, zo dacht en beweerde hij plots, is niet Filips VI, mar de koning van Frankrijk, eerbied en gehoorzaamheid verschuldigd. Het zou dus volstaan Edward III, pretendent op die kroon, als koning van Frankrijk te erkennen om zich zonder kleerscheuren in het geweten uit de slag te krijgen.

Bovendien was er ook een netelig financieel probleem dat Artevelde, trouwe dienaar van Onze Moeder de Heilige Kerk, in verlegenheid bracht: Vlaanderen had zich verbonden zo maar twee miljoen gulden aan de Paus uit te tellen, indien het de Franse koning de oorlog verklaarde: een reden te meer

dus om zijn plan ten uitvoer te leggen, want in de belofte stond geen naam vermeld naast de titel van koning van Frankrijk!

Artevelde trok op een mooie dag zijn zondagklederen aan en begaf zich naar Antwerpen waar Edward III met zijn leger vertoefde, en zette hem zijn plan uiteen. En of de twee vrienden toen hartelijk hebben moeten lachen om de poets die zij Filips VI samen zouden bakken.

Alles werd tot in de minste details geregeld: Edward III zou naar Gent komen en tijdens een plechtigheid op de Vrijdagmarkt de titel van Franse koning nemen.

Enkele weken gingen voorbij. Op 26 januari 1340 scheurde Artevelde een blaadje van zijn muurkalender los, nam zijn zondagpak uit de kleerkast en trok blijgezind naar de Vrijdagmarkt.

“To be or not to be?” De vraag stelde zich niet eens meer voor Jacob van Artevelde op die killige januaridag van 1340. Voor hem was de Gordiaanse knoop doorgelukt; hij had lang gearzeld vooraleer zijn neutraliteitspolitiek op te geven, doch van het ogenblik af dat hij ingezien had dat zij niet meer renderend kon zijn voor Vlaanderen in ‘t algemeen en voor Gent in het bijzonder, had de Gentse hoofdman, voorloper van Machiavelli, de bakens verzet en het kamp der Engelsen vervoegd.

Vandaag, op de historische dag van 26 januari, zou hij samen met de bevolking van Gent, op de Vrijdagmarkt getuige van zoveel strijd en rumoer, een grote slag slaan en Edward III, koning van Engeland, begroeten en erkennen als “roi de France” wettige opvolger van de heilige Lodewijk.

Artevelde stond niet moederziel alleen in zijn op het eerste gezicht roekeloze handelswijze. Hij had het beruchte Vlaams-Brabantse-Henegouwse akkoord in december 1339 afgesloten, op zak, en bij de plechtigheid op de Vrijdagmarkt zou hij mogen rekenen niet enkel op de platonische steun maar op de daadwerkelijke aanwezigheid van de afgevaardigden van Brugge en Ieper; hij is machtiger dan een doge van Venetië, sterker dan de sterkste condottière, en naar het vers van Emile Verhaeren “roi sans titre, mais roi quand même”.

Lodewijk van Nevers is naar Frankrijk gevlucht, Simon de Mirabelle, de rijkste man van het land, die desnoods de financiële redder in nood kan worden, tot ruwaert van Vlaanderen uitgeroepen, Artevelde heeft werkelijk in die eerste maand van 1340 alle troeven in handen en hij kan, hetgeen nog nooit een koning, een keizer of een paus vermocht te doen, een Engelse koning overhalen in de hoofdstad van het graafschap Vlaanderen, de meest somptueuze en meest benijde titel ter wereld, deze van koning van Frankrijk, te aanvaarden; want het staat thans vast dat het Artevelde was en niet Edward III die het initiatief heeft genomen en die deze titel in de korf van de Engelse kroon heeft

gelegd, een titel die de Engelse monarchen tot diep in de XIXe eeuw zouden blijven dragen en die gedurende eeuwen bijzonder zwaar doorwoog in de betrekkingen tussen de beide landen.

Met het gebruikelijk praalvertoon van de plechtige inhuldigingen werd Edward III op de Vrijdagmarkt ontvangen. “Il écartera, schrijft de historicus le Poittevin de la Croix, les larmes d’Angleterre avec celles de la France, substitua le grand sceau de ce royaume à celui d’Aquitaine et prit pour devise: Dieu et mon droit”.

Beurtelings kwamen de schepenen van Gent, Ieper en Brugge plechtig midden een niet te beschrijven geestdrift, de eed van getrouwheid afleggen aan Edward III, koning van Frankrijk, waarna de vorst, alsof hij al de knepen van het vak, de rechten, voorrechten en gewoonten van onze voorouders kende, met de linkerhand op de Bijbel, even plechtig zwoer voortaan de rechten en de onafhankelijkheid van Vlaanderen te zullen handhaven en verdedigen.

Een zo gewichtige eed mocht wel vergezeld gaan van een briljante maiden-speech. Men weet dat het tegenwoordig de Britse Premier is die de grote lijnen vastlegt van de jaarlijkse troonrede en de Engelse koningin die ze maar door één of andere raadgever braafjes in mooigolvende zinnen moet laten gieten en dan langzaam de rede mag aflezen.

In 1340 was het Jacob van Artevelde die de Engelse koning zijn Gentse troonrede als koning van Frankrijk, mocht ingeven. Want men mag toch niet gaan denken dat de Gentse hoofdman zomaar zonder enige tegenprestatie de titel naar het hoofd van Edward had geslingerd. “Paris vaut bien une messe” zou later Hendrik IV zeggen. Voor Edward III was de plechtigheid op de Vrijdagmarkt ook een paar toegevingen waard. In zijn maiden-speech verklaarde hij dan ook Waals-Vlaanderen en Artesië aan het graafschap Vlaanderen terug te geven: voorts verbond hij zich de wolstapel naar Brugge dat er sedert jaren op aasde, te brengen en ten einde in de gunst te komen van de economisch sterken van het land, beloofde hij vrijstelling van belasting te verlenen voor sommige stoffen. Als orgelpunt op deze verbintenissen kwam dan nog de formele belofte dat hij aan Gent, Ieper en Brugge een belangrijke toelage zou toekennen. Dat was de prijs die Edward III wou betalen voor het bondgenootschap van Vlaanderen in zijn strijd tegen Filips VI. Wie bij het verlaten van de Vrijdagmarkt, de dubbel gekroonde Edward of de ongekroonde van Artevelde de gelukkigste was, is moeilijk uit te maken: voor de Engelse koning was het een prestigeoverwinning, voor Jacob van Artevelde een economische overwinning zonder weerga.

Edward III is aldus de enige koning die, zij het dan vrij symbolisch en figuurlijk, te Gent de koninklijke troon besteed, en het mag wel eigenaardig heten

dat het de eerste Engelse koningin die Gent bezocht was, nl. koningin Victoria, die de titel hier door Edward aangenomen, van hare lange lijst titels had geschrapt.

Edward bleef na de eigenaardige plechtigheid nog een drietal weken te Gent, samen met zijn echtgenote Filippina van Henegouwen, waarna hij de boot nam naar zijn geliefd Engeland om er nieuwe wapens te smeden tegen zijn rivaal en titelgenoot, Filips VI van Frankrijk.

Filippina, de vruchtbare echtgenote, was voor de zoveelste maal in gezegende toestand en had nog onmogelijk de overtocht kunnen ondernemen, zodat haar geen andere oplossing overbleef dan in Gent van haar zoveelste telg te bevallen.

De toenmalige hotels stonden haar waarschijnlijk veilig aan, want zij nam de nogal eigenaardige beslissing haar intrek te nemen, met haar twee zonen, die eens vermaardheid zou verwerven als de “zwarte prins” en Lionel, in 1338 te Antwerpen geboren, in de Gentse St.-Baafsabdij waar zij in maart 1340 het leven schonk aan een kloeke zoon, Jan, hertog van Lancaster, later bijgenaamd John of Ghent of John of Gaunt, stichter van het Huis van Lancaster met de rode roos.

In de annalen van de aloude abdij zal het ook wel een unieke en uitzonderlijke gebeurtenis zijn geweest, op dewelke de monniken niet weinig fier waren: de geboorte van een prins zoon van iemand die de titel van koning van Engeland en van Frankrijk droeg.

Even groot waren trots en vreugde van de Gentenaren wanneer zij de blijde mare vernamen; en hun geestdrift steeg ten top wanneer officieel werd bekendgemaakt dat de doorluchtige ouders Jacob van Artevelde hadden gevraagd peter te worden van het kind.

Voor het goede volk van Gent eindigde het avontuur dat zich tot dan toe op politiek en economisch vlak had afgespeeld, als een sprookje: een Gentenaar peter van een koningskind!

Niettemin was het niemand ontgaan dat dit gebaar meer betekende dan een gebaar van hoffelijkheid: het was de bezegeling, ook in het domein van het privaat leven van het Vlaams-Engels bondgenootschap, het teken dat men het niet als een voorgijgaande gril aanzag, maar als een duurzaam en vruchtbaar iets.

Artevelde klimt hiermee tot de hoogste sport van de roem, misschien wel te hoog om niet automatisch het mikpunt te worden van een hoop afgunstigen, van dan af op de loer om zijn ondergang te bewerkstelligen.

Filippina kreeg heel wat bezoek, enkel dat van haar echtgenoot liet weken en maanden op zich wachten. Edward had andere muizenissen in het hoofd o.a. het samenbrengen van een vloot van 200 zeeschepen waarmede hij de Fransen

bij Sluis een afstraffing van belang toediende. Pas nadat hij met zijn admiraals de zegepraal had gevierd, op bedevaart naar Aardenburg was getrokken, kwam hij zijn vrouw de gebruikelijke gelukwensen overmaken en zijn flinke zoon bewonderen, net op tijd om een andere telg een groet te brengen, een zoon van zijn boezemvriend Jacob van Artevelde.

Het waren werkelijk de wittebroodsweken in het huwelijk Engeland-Vlaanderen. Het echtpaar Jacob van Artevelde - Catharina de Coster wou niet achterwege blijven en gaven hun zoon de voornaam Filips, naar Filippina van Henegouwen, the good Queen die zo vriendelijk was meter te willen zijn van de kleine van Artevelde.

De vreugde van de Gentenaren kende ditmaal geen grenzen meer. Zoiets was nog nooit voorgevallen en in de eer die van Artevelde te beurt viel, deelde gans de bevolking van Gent en van Vlaanderen. Men dacht dat het Verbond op zo hechte wijze gesmeed, de eeuwen zou trotseren, dat aan de bloei van de lakenindustrie geen einde zou komen en dat de plechtigheid op de Vrijdagmarkt Vlaanderen voor immer van zijn vazaliteit tegenover de Franse kroon had bevrijd.

Zo dachten de mensen, de gescheidenis schrijft haar grootboek, echter anders vol: nog geen vijf jaar later werd Jacob van Artevelde door een afgunstige tegenstrever met de bijl afgemaakt, Filips sneuvelde op 42-jarige leeftijd in het bloedbad van Westrozebeke en John of Gaunt overleed in 1399 na een leven vol avonturen op alle slagvelden.

Zelfs zijn gedachtenis werd niet geëerbiedigd want een legende die op geen enkele grond berustte, deed weldra de ronde; Filippina zou in de St.-Baafsabdij het leven hebben geschonken aan een dochter die na enkele uren of dagen stierf. Haar werd een jongen, een Gentenaar, gesubstitueerd die men John of Ghent noemde: van Artevelde zou dus de peter van een doodgewone Gentenaar zijn geweest. Dit alles zou Filippina op haar sterfbed uitgebiecht hebben aan de bisschop van Winchester; “zou” want geen enkel historisch document is deze legende enige kracht of waarde komen bijbrengen.

Pierre Kluyskens
(‘ t vervolgt)

ENKELE GEGEVENS OVER DE ROMAANSCHES STE. VEERLEKERK TE GENT

Onderstaand artikel verscheen in 1934 in het Juni-Julinumnummer van het tijdschrift "KUNST".

De Ste Veerlekerk, aan den oever der Leie, op het grondgebied der Gentsche Gravenstede opgericht, werd van historisch standpunt uit, reeds meerdere malen, in algemene werken, bijdragen en monografiën behandeld (1). Tot nog toe bleef echter elke archeologische en bouwgeschiedkundige studie van het kerkgebouw achterwege. Dit kan ons niet verwonderen als we weten dat de geschreven en grafische bronnen te gebruiken tot dergelijke studie, zeer beperkt blijven en dat het gebouw zelf, nagenoeg gansch is verdwenen.

Op de oudst-gekende figuratieve plans en teekeningen dagteekenende van 1534 tot circa 1570-1580 (2), komt de kerk *georiënteerd* voor. Op de grafische documenten van 1619 tot 1735 (3) zijn het oude schip en het oude koor verdwenen; aan de toren welke bewaard bleef op dezelfde plaats, is ten noorden één ondiepe beuk en ten zuiden een koor aangebouwd. Hierin vinden we minstens de bevestiging van hetgene volgt uit de geschreven bronnen, namelijk, dat de oude, volgens de kronieken in 912 gestichte kerk, in het jaar 1581 met uitzondering van den toren werd afgebroken, enkele jaren nadien werd herbouwd tot eindelijk in het jaar 1737 op die plaats de nu nog bestaande herberg "de Waterzooi" werd opgericht.

Het ligt niet in onze bedoeling, - de ons hier toegemeten ruimte zou het overigens niet toelaten -, relaas te geven onzer bouwgeschiedkundige, archeologische en stylcritische bevindingen welke het mogelijk maakten een betrekkelijk volledige monografie der kerk samen te stellen. Wij bepalen ons tot het voorbrengen van de noodige bevindingen tot staving van een, onzes inziens, niet te gewaagde reconstructie van den plattegrond der Romaansche kerk. Tot het bereiken van dit doel steunden wij hoofdzakelijk op de tekening der kerk van Arent van Wijnendaele (fig. I) (1570-1580), en op de overblijfsels ter plaats.

Overblijfsels in de as der oude kerk

Bij de afbraak der kerk in het jaar 1736 werden de oost- en westzijde van den

metserij in breuksteen. Op de scheiding tusschen breuk- en baksteen, bevindt zich een horizontale rudimentair-geprofileerde waterlijst.

De westzijde van den oostelijken torenmuur vertoont gelijkaardige sporen als de oostzijde van den westelijken torenmuur. Alleen zijn ze min duidelijk, daar de muur met cement werd bepleisterd.

De afstand tusschen de oostzijde van den westelijken torenmuur en de westzijde van den oostelijken torenmuur, meet 6 m. 12.

In het verlengde van den toren, naar het oosten-toe, lag het koor. Enkele overblijfsels zijn nu nog te zien (in de keuken van de herberg "de stad Rome").

Aan den muur die aansluit bij de noord-oosthoek van de torentravee en welke in de richting west-oost, parallel loopt met de as der Romaansche kerk mer-

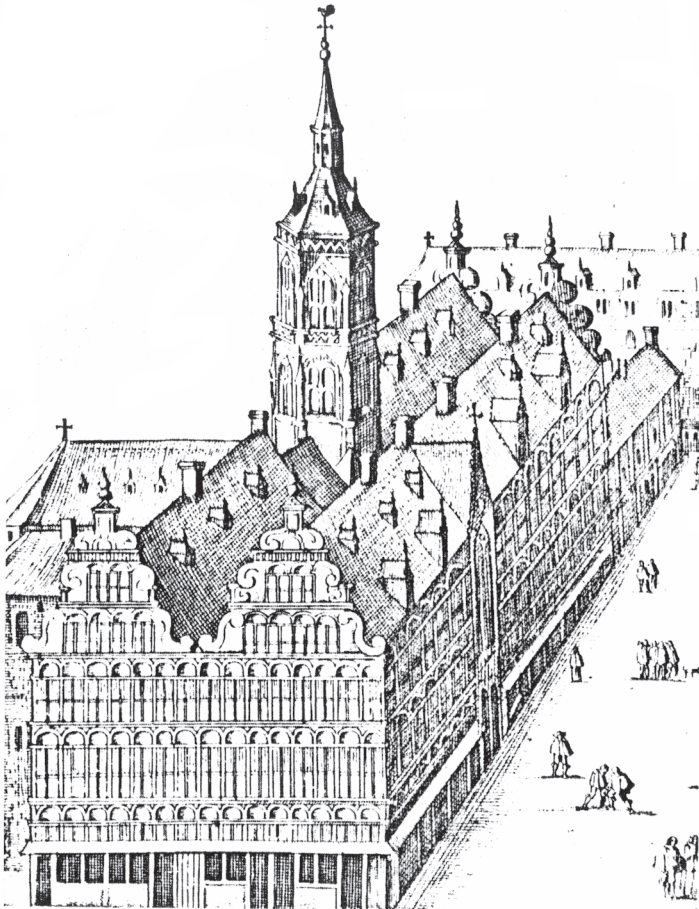

Fig. II. - Ste-Veerlekerk. O. 1735.

ken we aan de zuidzijde nog een gedeelte van een rondbogig afgedekte opening, die thans een nis vormt van 0,27 m. diepte.

De vroegere opening werd blijkbaar achteraf met baksteen dichtgemetseld. De aanzet van den boog (straal: 1 m. 68) ligt ongeveer 4 m. boven het huidig peil van den vloer der keuken van "de stad Rome". De boog rust langs de westzijde op een ingewerkte pijler van circa 1 m. breed. De boog wordt op de hoogte van den top afgebroken samen met den wand welke hij draagt. De muur vertoont op deze hoogte een terugsprong van 0,15 m. D. x 0,90 m. H. x 2 m. Br. Asymmetrisch in de baksteen metserij bevindt zich een nis (0,40 m. D. x 1,70 m. H. x 0,70 m. Br.) waarvan de benedenkant op dezelfde hoogte ligt als de aanzet van den rondboog.

Beschrijving der tekening van Arent van Wijnendaele en verklaring dezer, voor zooveel noodig tot het reconstrueeren van de Romaansche plattegrond.

Naar de tekening van A. v. W. te oordeelen, bestond de Ste Veerlekerk omtreks 1570-1580, hoofdzakelijk uit een zes-traveëen-diep schip, waartegen aan de oostzijde een toren oprees, tegen deze toren een vijf-traveëen-diep koor met driekantige koorsluiting, en twee zijbeuken over de heele lengte van het kerkgebouw doorgetrokken.

Schip en koor zijn volgens het basilikaal schema opgevat.

De benedenkerk (schip met zijbeuken) is zes traveëen diep. Ieder travee van den middenbeuk wordt verlicht door een rondbogig afgedekt venster.

Op de hoogte der aanzetten der rondbogen zien wij een waterlijst welke om de vensterafdekkingen omloopt.

Tegen de meest westelijke travee is aan de noordzijde van den zijbeuk een portaalbouw met topgevel opgetrokken. In deze topgevel merkt men een blijkbaar spitsbogige deur, waarboven een nis. De geveltop is met hogels versierd. De nok van het zadeldak van den portaalbouw is even hoog als de dakaanzet van den zijbeuk.

Vanaf de tweede travee in de richting west-oost vertoont de langsmuur van den zijbeuk een reeks van vier-met-hogels-versierde topgevels, welke door dwarse daken met het lessenaarsdak van den zijbeuk zijn verbonden.

Deze topgevels omlijsten betrekkelijke ruime spitsbogige vensters welke blijkbaar tweeledig zijn ingedeeld door stralende traceering. Er waren dus in de overdekking van den zijbeuk, steekkappen aangebracht. We kunnen al vast besluiten dat dit een gevolg is van verbouwing, vermoedelijk in de 15e eeuw. We treffen immers dergelijke steekkappen aan bij meerdere dorpskerken in

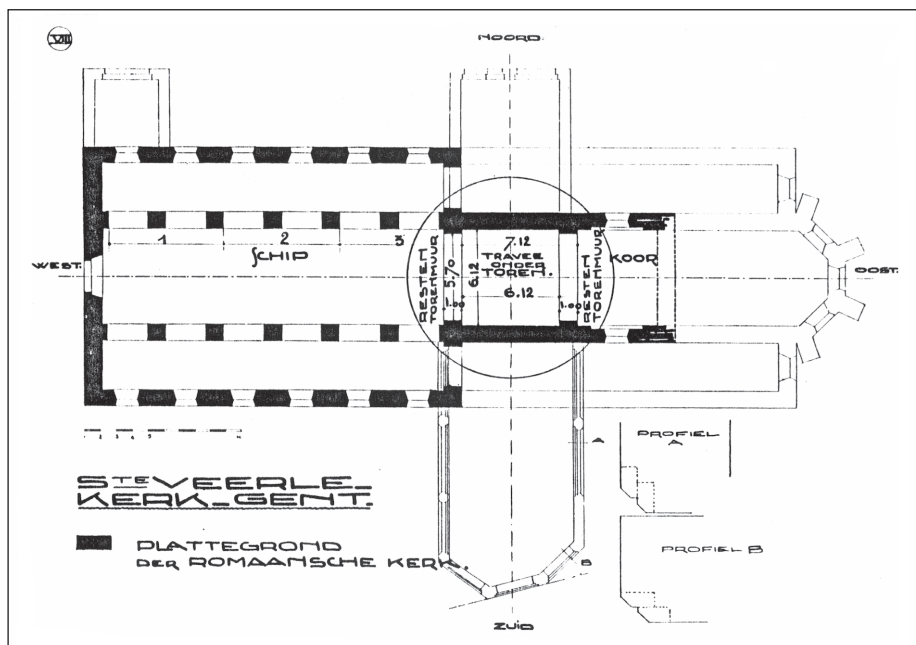

Fig. III. - Plattegrond der Romaansche kerk.

Vlaanderen in de 15e eeuw, o.a. te Iddergem bij Aalst en te Schellebelle; ook in Henegouwen, in de Kempen en in Holland komen ze herhaaldelijk in dit tijdperk voor.

Op de hoogte van de torentravee merken we langs de noordzijde een aanbouw tegen de kerk, even hoog als de zijbeuk. Hier kan, meenen wij, moeilijk spraak zijn van een transept. De houten voorgevel, op de teekening, wijst er op dat het hier een aangebouwd huis geldt. Evenwel laat de schijnbaar door rondboog afgedekte opening in het linkerbenedengedeelte van den gevel vermoeden dat er aldaar een toegang was tot de kerk.

Het gedeelte van den zijbeuk, de noordlangszijde van het koor belendend, is verborgen door een rij huizen. De toren op een vierkantig grondplan opgericht, wordt op de hoogte van de daknok van koor en schip achtkantig door middel van afgesneden hoeken; hij is boven de daknok één blinde benedenpartij en twee geledingen hoog, en bekroond met een achtkantige spits. De muurvlakken van den toren zijn op de hoeken versterkt door conterfortes die door de geledingen worden oversneden. De galmgaten schijnen door traceering tweeledig te zijn ingedeeld. Om den aanzet van de spits loopt een balustrade. De spits heeft een eigenaardige gedaante; in doorsnede vertoont

het ondergedeelte het beeld van een hyperbool waarvan de bovenarmen zijn ingekort, welke het bovengedeelte bestaande in twee naar mekaar toeloopende lijnen draagt. Van beneden tot de achtkantige versnijding is de toren, zooals hij op de teekening voorkomt. Romaansch (dit is heden nog vast te stellen op den zolder van het gebouw waarvan de blinde oostgevel, gedeeltelijk de in breuksteen opgerichte westelijke torenmuur uitmaakt). Hooger is de toren nieuw (in 1526 werd hij afgebroken en herbouwd “tot der voeye”) (4). Aan de hand van geschreven documenten (5) kan bewezen dat de herbouwing geschiedde van 1526 tot 1541, dagteekening welke den bouw van rondbogen zoo goed als zeker uitsluit.

Volgens de teekening telt het koor, te oordeelen naar het getal vensters welke in de noordlangszijde voorkomen, vijf traveëen. Het is door middel van een zadeldak afgedekt; de aanzet en de nok van dit dak zijn even hoog als de aanzet en de nok van het dak van het schip. Aan de oostzijde der kerk zijn twee vlakken van de twee-geledingen-hooge koorsluiting zichtbaar. Aan de hoeken dezer sluiting komen overhoeksche eenmaal versneden steunbeeren voor. De geledingen zijn door een cordonlijst gescheiden. Hierbij kan worden aangestipt dat de indeeling van koorsluitingen in twee hoofdgeledingen, hier ten lande, meer voorkomt aan Gothische kerkgebouwen uit de eerste helft der 13e eeuw. Men ziet ze o.m. aan de O. L. Vrouwekerk te Diest, de St. Maartenkerk te Ieperen, de kerk te Lissewege en de abdijkerk te Villers.

Oppervlakkig beschouwd lijkt de bovenste lichtrij van het koor aan deze van het schip. De waterlijsten om de afdekkingen der vensters van koor en schip omlopend, schijnen dezelfde vormen te vertoonen. Nochtans zijn de vensters van het koor breder en is hun schikking in het muurvlak onregelmatig. De laatste travee van het koor is smaller; dit laat zich verklaren door het feit dat het venster bij het systeem der koorsluiting wordt betrokken en dit gedeelte van het koor naar Gotisch recept met een kruisribbengewelf was overkluisd. Dit alles laat ons toe met goed richt te besluiten dat een verschil in dateering, tevens in stijl bestaat tusschen schip en koor.

Is het schip Romaansch dan valt dadelijk de stelling dat het koor het ook zijn zou. Ten andere, naast het verschil in de architectuur, wijst de abnormale verhouding, wat de lengte betreft tusschen schip in koor, op een verschillende dateering.

Plattegrond der Romaansche kerk.

De interpretatie en verklaring der teekening van A. v. W. zou volstaan, om *schematisch* althans, de plattegrond der Romaansche kerk samen te stellen. De combinatie van de resten ter plaats met de teekening, laat ons echter toe de

afmetingen te precieseeren (fig. III).

Eenerzijds konden we vaststellen dat de travee onder den toren vierkantig was (de binnenzijde van de travee meet 6,12 m., de torenmuren zijn circa 1 m. dik). Anderzijds wijzen de zes traveeën van het schip op drie herhalingen van de vierkante torentravee.

Als men de torentravee driemaal herhaalt, bekomt men een schiplengte waarvan de uiterste westzijde ligt op de verlenging van de oude rooilijn der voorgevels van de huizen, (dagteekenend van het eind der 16e eeuw), aan de westzijde van het Veerleplein gelegen. De nu ter plaats gemeten afstand van westelijke torenmuur tot gemelde rooilijn komt overeen met de lengte verkregen door het driemaal herhalen van de torentravee. Dit laat ons toe, met betrekkelijke juistheid de schiplengte (circa 23 m.) vast te stellen.

Aan een kerk van het basilikaal type hooren zijbeuken; deze hadden waarschijnlijk, zooals het vrij algemeen gold in het Romaansch bouwtijdvak, een breedte gelijk aan de halve breedte van het schip; een trapruimte van circa 3 m. in het huis aan den westelijken torenmuur palende, kan wijzen op de breedte van den noordelijken zijbeuk. De zijbeuken hadden wellicht dezelfde lengte als het schip. Wat de vermoedelijke vorm van het Romaansch koor betreft dient opgemerkt dat de rondbogige opening, waarvan de sporen werden beschreven, er op wijst dat de breedte niet scherp overeenstemt met de travee van het Gothisch koor. Deze onregelmatigheid zou, meenen wij, oorsprong vinden in het blijven voortbestaan van overblijfsels van het Romaansche koor. Wat zou door deze rondboog in het Romaansch koor bedoeld zijn geweest? Misschien was het wel een blindnis welke later tot een opening werd doorgesloopt. Over de wijze van sluiten, vierkantig of door een halfronde absis is ons niets bekend.

Dateering - Besluit.

Gezien de oudst-gekende (6) oorkonde betreffende de Ste Veerlekerk tot het jaar 1073 opklimt, kan met het erbij passend voorbehoud, geloof gehecht worden aan de kronijken welke, in 912, het opbouwen eener kerk in de nabijheid van het Gravensteen melden.

De oudste overblijfsels welke we in de torenmuren ontdekten, kunnen echter niet tot zulken hoogen ouderdom opklimmen. De Romaansche kerk kan ontstaan zijn omstreeks het tweede kwart der 12e eeuw, na de brandramp van 1120 (7).

De datum van herbouwing in 1216 (8) wijst, naar alle waarschijnlijkheid, reeds op de uitbreiding van het koor, omstreeks dien tijd noodzakelijk gewor-

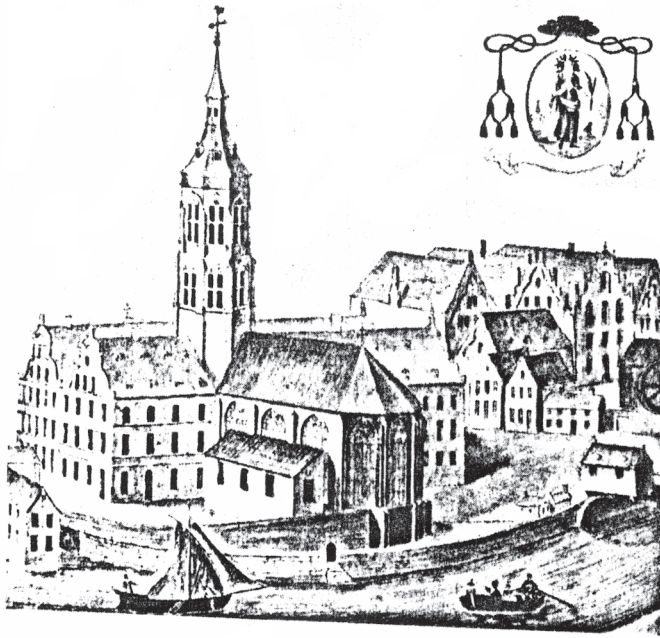

Fig. IV. - Ste-Veerlekerk. O. 1641.

den tengevolge van de verheffing der kerk tot collegiale en het toenemen van het aantal der kanunniken.

De Romaansche kerk kwam voor als een basiliek, zonder transept, in hoofdzaak bestaande uit een schip aan beide langsijden door zijbeuken geflankeerd, een vierkantig presbyterium waaruit een achtkantig uitgebouwde toren oprees, en een klein rechthoekig of door halfronde absis gesloten koor. Vermoedelijk waren de zijbeuken niet overwelfd; het schip was zeker niet overkluisd.

Aldus vertoonde de kerk verwantschap met de door de literatuur gekende, Brabantsche kerken (9) van Zaventem, Sterrebeek, St. Maarten-Lennik en Beauvechain. We weten echter nu, dat in Vlaanderen, langs de Schelde, hooger omschreven kerktype niet vreemd is. We vinden het o.m. te Avelgem, te Elsegem en te Herzele.

De Romaansche Ste Veerle, de kerk der Gentsche Gravenstede, nam aldus plaats in een reeks kerktypen nogal voorkomende in de Scheldestreek en kon, in acht genomen de stiching en ligging, wellicht als het belangrijkste exemplaar van dit type, doorgaan.

Drs. Marc L. De Vleeschouwer

Noten

- (1) BLOMMAERT PH - Vlaamsche Kronijk of Dagregister van al hetgene gedenkwaardig voorgevallen is binnen de stad Gent, sedert den 15 July 1566 tot 15 July 1585, Gent 1839.
CALLANT E. - De Veerleplaats te Gent - Gent, 1908.
L. A. C. (COLINEZ L. A.). - Collégiale Ste Pharaïlde, Annales de la Société Royale des Beaux-Arts et de littérature de Gand, Gent 1852.
DE JONGHE Bernard, Gentsche Geschiedenissen 1566-1585, Gent 1781.
DE POTTER Frans, Geschiedenis der gemeenten, deelen I, III, Gent 1864, 1872.
DESPARS N. - Chronycke van Vlaanderen, Brugge 1726.
DIERICX Ch. L. - Mémoires sur la ville de Gand, Gent 1814-1815.
KERVYN de VOLCKAERSEBEKE, Les Eglises de Gand, Gent 1857.
MEMORIEBOEK DER STAD GENT van 't jaar 1301 tot 1737, Gent 1852-1861.
SANDERUS A. - Flandria Illustrata, Keulen 1641.
STEYAERT J.J. - Beschrijving der Stad Gent, Gent 1838.
- (2) Plan van Gent "*Ganda Gallie Belgice civitas maxima*" 1534, in het stedelijk Museum der Byloke te Gent.
Jacques van DEVENTER. - Plan van Gent 1559-1564.
G. BRAUN - Fr. HOGENBERG. - id. naar "*Civitas, orbis terrarum*" 1576.
Arent van WIJNENDAELE. - Teekening der "*Sente Vaerielde kercke te Gendt*" 1570-1580 (zie fig. I).
- (3) HORENBAULT. - Plan van Gent 1619.
SANDERUS A. - HONDIUS H. - Plan van Gent 1641.
GOETGHEBUER (Atlas). - De Ste Veerlekerk ten jare 1641. - Vergrooting in aquarel eener gravure uit "*Flandria Illustrata*", Keulen 1641, p. 127. (zie fig. II).
SANDERUS A. - Gravure der Veerleplaats, kerk en Gravensteen, "*Flandria Illustrata*", Brussel 1735. Uitg. Car. De Vos en J.-B. De Vos (fragment der gravure, zie fig. III)
- (4) MEMORIEBOEK DER STAD GENT, o.c. deel 2, p. 67 - "1526. In dit jaer was de turre van Sente Verhilden ghemaect *tot der voeye, ...*", mogelijks *claire-voie*, aan den aanzet van de toenmalige spits.
- (5) STAATSARCHIEF te Gent, Rekeningen Ste Veerle.
P. L. (DE LAVAL J. F.), Handschrift - Verzameling van echte en andere stukken betreffende de stad Gend, Gent, 1830 - Universiteitsbibliotheek Gent.
Pater d'OBERCOURT Aug. - Handschrift-Gent deel 2, 1607, p. 329 - Universiteitsbibliotheek Gent.
- (6) Charter in het Staatsarchief te Gent, Ste Pharaïlde a. a. 1073. In deze oorkonde wordt vermeld dat op 12 Juni 1073 de relikwieën van de H. Veerle in een nieuw schrijn werden geplaatst in de aanwezigheid der geestelijkheid der abdijen van St. Pieter en St. Baafs - L.A.C. (L.A. COLINEZ) loc. cit. p. 196-197.
- (7) Uit een charter van den kardinaal-Aartsbisschop van Reims van 1178 blijkt dat de kerk met hare archieven in de maand Mei van het jaar 1120 door het vuur werd vernield. - L.A.C. (L. A. COLINEZ), loc. cit. p. 198.
- (8) R. LEMAIRE. Les origines du style gothique en Brabant, Bruxelles, Paris, 1906, p. 201 à 209.
C. LEURS. Les origines du style gothique en Brabant, Bruxelles, Paris, 1922, p. 13, 110 à 114, en tabel tusschen p. 186 en 187.

**GENTSE MEMORIEDAGEN:
30-31 AUGUSTUS - 1-2 SEPTEMBER**

30 Augustus 1523

Pedro de Gante zet voet aan wal in Mexico.
Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1999 - N° 4 - p. 231.

30 Augustus 1602

Een geweldige brand vernietigt de toren van de St-Baafskathedraal.
Het volk schreef die brand toe aan de heksen.
Aartshertogin Isabella die toen in het Prinsenhof verbleef was toeschouwster.

30 Augustus 1731

François de Lorraine komt aan in Gent.
Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 5 - p. 334.

30 Augustus 1798

De St-Michielskerk wordt “Le Temple de la Loi”.

30 Augustus 1840

Plechtige opening van de “Franse Theater”.

30 Augustus 1866

Geboorte te Gent van George Minne.
In 1882 werd hij ingeschreven aan de Academie. Hij volgt er lessen van schilderkunst bij Theodoor Canneel. Volgde daarna beeldhouwkunst.
Gaat op 25-jarige leeftijd naar Parijs en neemt er contact op met Rodin.
In 1892 trouwt hij met de dochter van Napoleon Destanberg, Josephine.
In 1895 volgt hij lessen bij Vanderstappen aan de Academie in Brussel.
In 1897 ging hij in Latem wonen, maar gedurende de Eerste Wereldoorlog week hij uit naar Engeland.

Auteur, onder meer, van het monument aan Georges Rodenbach in het Oud Begijnhof, het praalgraf van Emiel Claus in Astene, het Koningin Astridmonument in Antwerpen en, natuurlijk van de Fontein der Geknielde Jongelingen, door de Gentenaars bedacht met meerdere aangepaste namen. Van 1912 tot 1914 en een korte tijd na 1918 was hij Leraar aan onze Academie.

Toen in 1923 de Oostvlaamse Afdeling van “Natuur- en Stedschoon” gesticht werd was hij een van de bestuursleden.

Hij stierf op 18 Februari 1941 in Latem.

30 Augustus 1927

Dood te Vichy van Emile Braun.

In tegenstelling met de meeste politici, was deze - een van de meest populaire burgemeesters van Gent - nu eens geen Advocaat, maar een Ingenieur van Bruggen en Wegen en hij zou pas op latere leeftijd en eerder toevallig in de politiek belanden.

Na in 1873 zijn diploma behaald te hebben aan onze Universiteit werd hij ingenieur bij de Spoorwegen, daarna bij de Dienst van Bruggen en Wegen te Luik.

Van 1879 tot 1895, dus gedurende 16 jaar, was hij Hoofdingenieur van de stad Gent.

Emile Braun - 1849-1927.

Zijn eerste opdracht is de bouw van de Terplatenbrug, zijn 2e het slopen van de wijk Batavia en zijn 3e de uitvoering van het Zollikoferplan waarbij het Zuidstation verbonden werd met het stadscentrum en honderden krotwoningen opgeruimd werden in de slecht befaamde wijk Overschelde.

In 1895 stelt hij zich kandidaat bij de gemeenteraadsverkiezingen, wordt verkozen... en onmiddellijk burgemeester benoemd. Waarschijnlijk een unicum. Hij zou meer dan een kwarteeuw burgemeester van Gent zijn aan wie hij een andere en mooier gelaat gaf. Het is een onbegonnen werk al de realisaties op te noemen die deze uitzonderlijke man, die een even knappe stedenbouwkundige als ingenieur en beheerder was.

Deze tecnicus en estheet slaagde er in het oude Gent aan te passen aan de nieuwe tijd en het tevens mooier te maken, een kunst die nu helaas verloren schijnt gegaan te zijn.

Hij degageerde de Kuip en revaloriseerde onze oude monumenten. Er kwam een nieuwe stenen toren op het Belfort, de Lakenhalle werd hersteld en de Achtersikkel vrijgemaakt en gerestaureerd. Ook het Gravensteen en het Geeraard Duivelsteen werden van krot omgetoverd tot parel. Idem voor de Gras- en Korenlei en het Veerleplein.

De Vlaamse schouwburg, de Grote Post en het Museum voor Schone Kunsten werden opgetrokken, de Borluutstraat en de Baudeloostraat werden aangelegd en zo zouden wij nog een tijdje kunnen doorgaan.

Emile Braun was niet groot van gestalte, maar met zijn wit, verzorgd gekapt haar en zijn dito statige baard was het een imposante verschijning. Rondborstig, dikbuikig, meestal glimlachend en voor iedereen overlopend van jovialiteit was hij zeer populair bij De Gentenaars die hem met een zekere verdedering de bijnaam gegeven hadden van “Miele Zoetekoeke”.

30 Augustus 1960

Inhuldiging van het standbeeld van Koningin Astrid in het Astridparkje op de Lousbergskaai.

Dit gebeurde 25 jaar na haar accidenteel overlijden.

Het beeldje dat nauwelijks één meter hoog is werd gemaakt door de Dendermondse beeldhouwer Jos De Decker.

30 Augustus 1968

Inhuldiging van een beeldje van Margareta van York in de nis van een der ingangen van de Decrolyschool.

Dit was een initiatief van “De Vrienden van het Oud Begijnhof”.

31 Augustus 1754

Decreet over de reglementering der bedelarij.
Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1974 - N° 4 - p. 133-136.

31 Augustus 1760

Geboorte te Brussel van Kanunnik Pierre Joseph Triest.
Deze onvermoeibare Welzijnswerker mag natuurlijk niet verward worden met zijn naamgenoot Bisschop Antoon Triest.

Pierre Triest heeft heel zijn leven in dienst gesteld van de zieken, de gebrekkigen, de ouden van dagen, de vondelingen, de krankzinnigen, de wezen, kortom van al diegenen die het meest in nood verkeren en vaak het minst geholpen worden.

In 6 provincies van ons land richtte hij 37 instellingen op voor de opvoeding van volkskinderen en 35 tehuizen voor zieken en ouden van dagen.

Na onderpastoor geweest te zijn in Mechelen, Asse, Hanswijk en Ronse, werd hij in 1803 pastoor benoemd te Lovendegem. In 1805 kon Mgr. Fallot de Beaumont, gesteund door Prefect van het Scheldedepartement Faipoult en Burgemeester della Faille d’Hane, pastoor Triest overhalen om naar Gent te komen waar zijn werk hoge vlucht kon nemen. (Het is pas later dat hij Kanunnik van St-Baafs zou benoemd worden).

De gewezen Abdij Ter Hagen in de Molenaarstraat werd te zijner beschikking gesteld om er een tehuis te openen voor arme, ongeneeslijke vrouwen.

Hij zou hier bovendien 4 kloosterorden stichten, namelijk “De Zusters van Liefde”; “De Broeders van Liefde”, “De Broeders van Sint-Jan de Deo” en “De Zusters van de Kindsheid Jesu”.

Het was voor de handliggend dat hij zou samenwerken met Dr. Jozef Guislain. In 1834 ontving hij uit handen van Burgemeester Jozef Van Crombrugge de gouden medaille van de Parijse filantropische vereniging “Montyon et Franklin” voor zijn apostolaat in dienst van de noodlijdenden.

In 1825 ging hij, samen met Schepen Kervyn de Volkaersbeke, naar Den Haag om bij Willem I te gaan pleiten voor het behoud van de Gentse begijnhoven. Hij stierf te Gent op 24 Juni 1836.

Na zijn dood besloot de “Commissie der Godshuizen” haar verslag met de volgende paragraaf: “Het Beheer heeft dit jaar een zwaar verlies geleden door het afsterven van de achtenswaardige Kanunnik Triest die gedurende meer dan 30 jaren er deel van uitmaakte.

Aan zijn zorg en ijver hebben wij de oprichting van bijna al de liefdadige instellingen dezer stad te danken. Dit verlies zal moeilijk te herstellen zijn.”

Sinds 1846 heeft Kanunnik Triest zijn mausoleum, van de hand van Simonis, in de St-Goedelekerk te Brussel. In Gent in 1961 een gedenkplaat ingehuldigd aan het Bijlokehofje.

31 Augustus 1799

Geboorte van Ferdinand Lousbergs.

Lousbergs, een gekende naam in Gent. De familie was afkomstig uit Maastricht, maar was sedert 1785 in Gent actief in de katoenindustrie.

Deze zeer ondernemende familie gaf een serieuze impuls aan de katoenindustrie in onze stad.

In 1829 bezat zij hier niet minder dan 4 grote nijverheidsgestichten waarvan

Ferdinand Lousbergs - 1799-1859.

het grootste ongetwijfeld de fabriek was op de Reep die gevestigd was in het gewezen klooster van de capucinessen en die uitgaf in de Keizer Karelstraat. Ferdinand Lousberg voerde hier in 1833 de eerste weefstoelen “à la Jacquard” in. Zijn katoenspinnerij en -weverij bevatte 1.100 weefgetouwen en 46.000 spinnen en stelde 2.400 personen tewerk.

Hij stierf kinderloos en werd begraven op het Campo Santo. Bij testament schonk hij aan het Bestuur der Burgerlijke Godshuizen een stuk grond met een waarde van 65.000 fr. en een som van 400.000 fr. voor de bouw van een gesticht voor gebrekkige en oude textielarbeiders.

Aangezien Ferdinand kinderloos stierf kwam de fabriek in handen van zijn neef Joseph de Hemptinne. De vader van Joseph, Felix, was immers getrouwd met de zuster van Ferdinand. Hij erfde eveneens het prachtig herenhuis dat Ferdinand in 1846 had laten bouwen in de Keizer Karelstraat. Na enkele jaren sprak men niet meer van de fabriek van Lousbergs, maar van de fabriek van de Hemptinne. Ook het huis in de Keizer Karelstraat bleef bekend onder de naam Hotel de Hemptinne.

Het Lousbergsgesticht werd gebouwd in 1862 naar plans van Adolphe Pauli en geopend in 1865. Het werd later het gekende en nu afgeschafte “Oud Mannekenshuis”.

In Gent hebben wij een Lousbergsgesticht, een Lousbergsbrug, een Lousbergslaan die in 1942 herdoopt werd in Lousbergskaai.

Gedurende de oorlog van 14-18 noemden de Gentenaars, die nooit verlegen zitten om iets of iemand een bijnaam te geven, deze kaai “Le Chemin des Dames” omdat de besmette prostituees er in het gesticht ondergebracht werden.

In de fabriek op de Reep is nu, na grondige verbouwingen, sinds een 70-tal jaren het St-Bavo-Instituut gevestigd.

31 Augustus 1821

Inhuldiging van de Manège in het gewezen St-Agneteklooster.

31 Augustus 1825

Kanunnik Triest en Kervyn de Volkaersbeke worden in audiëntie ontvangen door Willem I in den Haag. Zij komen er pleiten voor de Gentse begijnhoven. Van deze audiëntie bestaan er 2 schilderijen: een van Jozef Paelinck en een van Pierre Van Huffel.

31 Augustus 1853

Blijde intrede van Leopold II, als Hertog van Brabant, na zijn huwelijk met Marie-Henriette.

31 Augustus 1856

Leopold I bezoekt de Dierentuin.
De Stad biedt hem een groot banket aan.

31 Augustus 1874

Dood van Edward Jaequemyns.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2004 - N° 5 - p. 332

31 Augustus 1884

Geboorte van George Sarton.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1984 - N° 5 - p. 314-318.

31 Augustus 1915

Pégoud sneuvelt in een luchtgevecht nabij Belfort.
De Franse stuntvlieger Adolphe Pégoud werd geboren te Montferrat op 13 Juni 1889.
Op 3 November 1913, ter gelegenheid van het sluiten van de Expositie, kwam hij hier een demonstratie geven, een evenement waar de Gentenaars nog meer dan een halve eeuw zouden over n apraten.
Hij was beroemd geworden voor zijn gedurfde acrobatische vluchten. Enkele maanden voordien was hij de eerste geweest die het gewaagd had met een valscherm uit een vliegtuig te springen. Het vliegtuig dat voor de gelegenheid gesacrificeerd werd vloog, nadat Pégoud er uit gesprongen was, nog een hele tijd verder, o.m. op zijn rug.
Dit bracht hem op het idee van zijn fameuze "looping".
De meeting ging door op het St-Denijsplein dat was afgezet door 250 soldaten en 60 rijkswachters. Om op de tribune te mogen zitten moest men 3 fr. neertellen, voorbehouden plaatsen kostten 1 fr. en voor een half franske belandde men op de volksplaatsen. Onnodig te zeggen dat een zeer grote massa de demonstratie volgde van achter de omheining, want in die tijd was 50 centiemmen toch nog altijd een behoorlijk bedrag.

20 speciale treinen hadden hier duizenden kijklustigen van buiten de stad aangevoerd. De eerste demonstratie vond plaats in de voormiddag. Pégoud klom met zijn toestel tot op 1.000 m. hoogte waar hij 7 “loopings” uitvoerde; hij vloog in spiraal, kandelde naar beneden en vloog gedurende 45 seconden met zijn hoofd omlaag.

‘ s Middags was er een banket in “Oud Vlaanderen” waarop ook de vliegtuigbouwer Blériot aanwezig was. Pégoud kreeg niet veel tijd om te eten, want hij moest voortdurend zijn handtekening plaatsen op prentkaarten en menu’s.

Bij de 2de demonstratie in de namiddag was het enthousiasme van de toeschouwers zo groot dat ze de omheining omver liepen om naar de auto te stormen waarin Pégoud had plaats genomen.

Voor verdere details, zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2001 - N° 2 - p. 104-108.

31 Augustus 1956

Dood van Oscar Sinia.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2001 - N° 1 - p. 36-37.

1 September 1067

Dood te Rijsel van Boudewijn V de Lille. (Ook: Le Débonnaire - Le Pieux). Deze 7e Graaf van Vlaanderen werd begraven in de St-Pietersbasiliek in Rijsel.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1996 - N° 3 - p. 129.

1 September 1274

Charter waarbij door Margareta van Constaninopel de grenzen tussen Gent en de gronden van de St-Pietersabdij nauwkeurig bepaald worden.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1974 - N° 3 - p. 95-99.

1 September 1715

Dood van Louis XIV.

Roi de France van 1643 tot 1715, zij het dan ook dat hij in 1643 nog maar 5 jaar oud was.

Twee maal werd Gent door hem bezet: in 1678 en 1708.

1 September 1771

Geboorte van Baron Pierre Pycke.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 3 - p. 193.

1 September 1773

Geboorte te Gent van Generaal Joseph Jacques Van Geen.

Hij speelde een belangrijke rol in de krijgsgeschiedenissen van Nederland en zijn koloniën.

Om zijn bijna legendarische dapperheid verleende Willem I hem de titel van Baron.

Hij bleef zijn geboortestad (gedoopt in de St-Jacobsparochie) steeds indachtig en stuurde vanuit Indonesië een verzameling Javanese wapens, een collectie die hij in 1829 aanvulde. Hij schonk haar eveneens een prachtig XVIIIe eeuws handschrift van de Koran.

Onze vraag: waar kunnen wij deze stukken bekijken? In het gesloten Bijlokemuseum?

1 September 1798

Dood van Jean François Diericx.

De vader van de gekende historicus Charles Louis werd geboren in 1721.

Hij woonde “nabij het Recolletenklooster”.

Hij werd benoemd tot Raadsheer bij de Raad van Vlaanderen op 22 Januari 1753, tot Advocaat-Fiscaal op 16 Juli 1761 en tenslotte tot Voorzitter van deze Raad op 5 April 1782.

Wegens zijn verdiensten werd hij door Maria-Theresia benoemd tot “erfelijke ridder”.

1 September 1833

Herinrichting van de Nijverheidsschool.

De Directie van de school blijft in handen van de curatoren van de Universiteit, maar wordt aangevuld met 2 industriëlen voorgesteld door het Stadsbestuur: Huytens-Kerremans en de Smet de Nayer.

1 September 1834

Opening van een nieuwe gasfabriek aan den Dok.

De eerste gasfabriek was gelegen aan de Kleine Huidevettershoek en het gas

werd gewonnen, niet uit steenkool, maar uit olie.

Het zal voor velen een verrassing zijn te vernemen dat de oprichter ervan en een van de medebeheerders de architect Louis Roelandt was. Bij een reis naar Engeland rond 1820 was hij daar in contact gekomen met Ingenieur Drory van “The Imperial Continental Gas Association”.

Van Willem I kreeg Roelandt de toelating om in Gent een gasfabriek op te richten. Werd het gas aanvankelijk gewonnen uit olie, dan werd er rond 1830 overgeschakeld op steenkoolgas dat bijna anderhalve eeuw stand zou houden. Het contract met Roelandt werd opgezegd in 1844 en toevertrouwd aan de reeds voornoemde “Imperial Continental Gas” dat trouwens toen reeds de touwtjes in handen had.

Met deze maatschappij werd een contract afgesloten voor 30 jaar. Er kwamen uitbreidingen in 1848, 1860 en 1862. Inmiddels was er in 1834 een 2e en grotere gasfabriek bijgekomen aan het Dok, daar waar later Carels zou komen. Beide fabrieken werkten tot in 1881.

De diensten van de “Imperial Continental Gas” gaven geen bevrediging meer en het contract werd niet vernieuwd.

De concessie werd toevertrouwd aan de pas opgerichte “Compagnie du Gaz de Gand”. Een nieuwe fabriek werd geopend op de Gasmeterlaan. Deze Compagnie werd ontbonden in 1900 en van toen af zorgde de Stad zelf voor de exploitatie. De fabriek op de Gasmeterlaan bleef er tot in 1940 en van toen af gebeurde de productie in een fabriek in de Farmanstraat.

De gasfabriek werd definitief gesloten in 1963 en het gas werd toen aangekocht bij Distrigaz. In 1966 werd besloten over te schakelen op het veel zuiverder aardgas.

Vermeldenswaard is dat de metaalfabriek Phoenix in 1834 een gasfabriek gebouwd had voor eigen gebruik, maar het ook leverde aan particulieren in de omgeving aan prijzen die veel interessanter waren dan deze van de officiële gasfabriek.

In Gent was apotheker Story in de Korte Ridderstraat de eerste die zijn etalage met gas verlichtte. Dit gebeurde op 10 februari 1823.

1 September 1853

Plechtig in metselen van een gedenksteen aan de voet van het Belfort door Leopold I

1 September 1856

Een drukke dag vandaag.

De Koninklijke familie is in Gent.

Het Provinciebestuur biedt een groot banket aan. 's Avonds gaat Leopold I naar de "Minard" voor een Vlaams feest. Leopold II gaat kijken naar een luisterrijke waterstoet aan het Paleis van Justitie.

In aanwezigheid van de Koninklijke familie hadden de "Melomanen" een groot nationaal concert gegeven in de "Salle des Pas Perdus" van het Paleis van Justitie.

Dit alles ter gelegenheid van het 25 jaar regeren van Leopold I.

2 september 1425

Jacoba van Beieren, vergezeld van haar hofdame en een dienaar, kan om 5 uur 's morgens ontvluchten uit het Posteernehof waar ze opgesloten zat. Zij vluchtte naar Holland.

Deze Gravin van Henegouwen, dochter van Willem IV, Graaf van Henegouwen, had de euvele moed gehad te hertrouwen met de Hertog Van Gloucester, de oom van de Engelse Koning. Filips de Goede kon daar niet mee lachen, hij gooide Gloucester buiten uit Henegouwen en voerde Johanna gevangen naar Gent.

2 September 1618

Hare Koninklijke Hoogheid Infante Dona Isabella Clara Eugenia van Spanje, echtgenote van Aartshertog Albrecht van Oostenrijk, schenkt aan de St-Michielskerk een relikwie van het Kruis van Christus.

2 September 1717

Het 2e houten standbeeld van Keizer Karel op de Vrijdagmarkt tuimelt bij een hevige storm naar beneden.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2007 - N° 1 - p. 54-55.

2 September 1796

Geboorte van Jean-Baptiste Minne-Barth.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1996 - N° 5 - p. 260-269.

2 September 1817

Oprichting van het College van Curatoren van de Universiteit.

2 September 1866

Geboorte van Frédéric Swarts.

Hij was de zoon van Théodore.

Doctor in de Natuurwetenschappen in 1889.

Doctor in de Geneeskunde in 1891.

In 1887 was hij assistent bij zijn vader en woonde toen nog bij zijn ouders op het Nieuwland.

Werd, net zoals zijn vader, Professor van Scheikunde aan de Universiteit.

Dood op 6 September 1940.

2 September 1872

Eerste gemeenteraadszitting van de nieuw opgerichte gemeente Sint-Amandsberg.

Dit gebeurde in de jongensschool in de Schoolstraat.

2 September 1882

Geboorte te Riga van Nico Gunzburg.

Van Joodse afkomst kwam hij op jeugdige leeftijd naar België en werd hier genaturaliseerd.

Atheneum te Antwerpen en in 1906 Dr. in de Rechten aan de Universiteit van Brussel. Oorlogsvrijwilliger 1914-1918.

Op 20 Oktober 1923 werd hij Docent aan de Rechtsfaculteit van de R.U.G. Gewoon Hoogleraar in 1934.

Op 10 Mei 1938 richtte hij binnen de Universiteit de School van Criminologie op. Gedurende de 2e Wereldoorlog verbleef hij in het buitenland.

Hij hernam zijn functies aan de Universiteit na 1945. Emeritaat in 1952.

Hij speelde een rol bij de Vervlaamsing van de Universiteit. In 1980 woonde hij de plechtigheden bij ter gelegenheid van de 50e verjaring van de vervlaamsing. Hij was toen 98 jaar en verplaatste zich in een rolstoel.

Dood te Antwerpen op 5 Maart 1984. Hij was toen 101 jaar oud.

2 September 1896

Dood te Antwerpen van Victor Lagye.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2003 - N° 5 - pp. 330-331

2 September 1912

Geboorte van Johan Daisne.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2006 - N° 3 - pp.195-196

2 September 1935

Dood van Léon Fredericq. Hij werd geboren in 1851.

De zoon van Cesar en de broer van Paul.

Dokter in de Geneeskunde en geleerde die veel wetenschappelijk werk uitvoerde.

Werd eerst preparator aan onze Universiteit. Op 28-jarige leeftijd werd hij benoemd tot Professor aan de Universiteit van Luik.

Lid van de Academie. In 1931 werd hij Baron, toen er nog geen inflatie bestond van deze titel.

2 September 1955

Dood in zijn huis in de Spiegelstraat (nu Kwaadham) van Monseigneur Gabriël Van den Gheyn.

Hij heeft zeer veel gedaan voor het behoud van het Gents stedenschoon.

Er werd sedert 1890 in Gent weinig gepresteerd op artistiek of historisch gebied zonder dat hij er rechtstreeks of onrechtstreeks bij betrokken was.

In 1893 was hij een van de stichters van de "Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand". Hij werd er Voorzitter van in 1901 en bleef dit tot in 1953.

Hij publiceerde een 100-tal verhandelingen, waaronder er 25 gewijd waren aan het Lam Gods of de Van Eycks.

Priester gewijd in 1884. Doctor in de Theologie.

Eerst leraar, daarna bestuurder van het St-Lievenscollege. Van 1889 tot 1907.

In 1917 werd hij archivaris van het Bisdome, in 1919 lid van de Bisschoppelijke Raad, in 1947 Huisprelaat van de Paus.

In 1923 werd hij Voorzitter van de Commissie van het Museum van Oudheidkunde.

Hij was gedurende 57 jaar lid van de Stedelijke Commissie van Monumenten en Stadsgezichten. Van 1898 tot 1955.

Samen met de Gebroeders Coppejans wist hij in 1914 het Lam Gods te vrijwaren van diefstal door de Duitsers.

Toen Adolf Samuel zich bekeerde tot het katholicisme was hij Peter van de doop.

Geo Verbanck maakte een borstbeeld van hem.

2 September 1962

Onthulling van een gedenkplaat aan het geboortehuis van Maurice Maeterlinck.

Zia ook "Ghendtsche Tydinghen" - 2000 - N° 6 - p. 400

2 September 1993

Heropening van de Opera na de restauratie.

Hugo Collumbien

BIBLIOGRAFIE

Bij VZW DE TRAP verscheen “**Boeck der vermaerde schilders van Ghendt**”. Een handleiding bij de Gentse schilderkunst tot 1860.

Auteur: Geert Vandamme.

Het is een vrij uitgebreid boek: 175 bladzijden van een formaat van grosso modo 21 x 29,5 cm., rijkelijk geïllustreerd (zwart-wit).

Dit overzicht is interessant omdat het niet geschreven is voor specialisten. Wij denken trouwens dat er voor deze klasse voldoende literatuur aanwezig is.

Het is vlot geschreven voor de “gewone man” die geïnteresseerd is in dit onderwerp.

Een eerder droge materie wordt hier op een aantrekkelijke manier behandeld. En wat het ook interessant maakt is dat er een flinke brok Gentse geschiedenis in verwerkt zit, en zo iets is altijd meegenomen natuurlijk.

Het boek kan besteld worden bij VZW de Trap - Botestraat 13 te 9032 Wondelgem. Het kost 25 Euro (1008 fr.) Om het af te halen kan men best eerst een telefoontje geven op het nr. 0478.31.60.27. Wie het boek thuis bezorgd wenst, schrijft gewoon 30 Euro over op Rekening 750-9353347-86 van VZW de Trap met de vermelding “Schilderkunst”.

Bij “De Eecloonaar” verscheen “**Keizer Karel en Eeklo**”.

Het is een verslag van het Colloquium over Keizer Karel dat doorging op 24 September 2005.

Men kent waarschijnlijk de voorgeschiedenis. Een 7-tal jaren geleden kwam Romano Tondat met de verbazende stelling dat Keizer Karel niet in Gent geboren werd op 24 februari 1500, maar enkele dagen voordien in Eeklo. Er volgden (wat te verwachten was) hevige discussies tussen “believers en non-believers”.

Wie zou denken dat in dit boek de waarheid zou te voorschijn komen, komt bedrogen uit. Voor de buitenstaander zijn er maar weinig concrete conclusies uit te trekken.

Het blijkt een “welles-nietes-spelletje” te blijven en iedereen moet maar voor zichzelf uitmaken wat hij al of niet wenst te geloven.

Het boek heeft een formaat van 16 x 24 cm., telt 79 bladzijden en kost 13 Euro (524 fr.). Wie het niet mocht vinden in de boekhandel kan nog altijd contact nemen met “De Eekloonaar” - Industrielaan 44 te 9900 Eeklo.

Tel. 09.377.11.82

Bij “Universa Press” - Hoenderstraat 24 te 9230 Wetteren (Tel. 09.369.15.63) verscheen **“Liber Memorialis Erik Duverger”**.

Erik Duverger, Professor aan de R.U.G. en lid van de Vlaamse Academie overleed op 10 Maart 2004. Hij was geboren op 3 Augustus 1932.

Hij werd algemeen erkend als specialist van de tapijtkunst en de geschiedenis van de kunsthandel. Dat hij in vakkringen algemeen gewaardeerd werd moge blijken uit het feit dat, na een inleiding van Henri Pauwels, niet minder dan 22 auteurs er aan gehouden hebben een kunsthistorische bijdrage te leveren aan dit Liber Memorialis. Het is bijgevolg een kanjer van een boek geworden met 594 bladzijden, overvloedig geïllustreerd met zwart-wit en kleurenfoto's.

Indrukwekkend is de lijst van publicaties die zo maar eventjes 377 items bevat.

Het verzorgd gedrukt, stevig ingebonden boek heeft een formaat van grosso modo 17,5 x 26 cm. en kost 75 Euro (3.025 fr.)

Verleden jaar verscheen het **Jaarboek XLIII - 2006** van de Oost-Oudburg.

Het is weer een boek geworden van meer dan 250 bladzijden.

Als interessant Gents onderwerp kwamen wij er een lang artikel in tegen (121 bladzijden) van Geert Geers over “Het Gents Politiekorps tijdens de tweede wereldoorlog”. Dit is het tweede deel, het eerste verscheen in het Jaarboek 2005.

De prijs bedraagt 12,50 Euro. (16 Euro als het moet opgezonden worden).

De leden van deze Kring ontvangen het gratis.

De Stad Gent gaf een 2e strip uit over de historische figuur **Pater Alison**, met als titel **“Het Losgeld”**.

Het eerste deel eindigde in 1793. In het 2e wordt de draad terug opgenomen in 1794.

Tekeningen: Marc Musschoot. Tekst: Doreen Gaublomme.

Formaat: 23,5 x 31 cm. 53 bladzijden. Prijs: Softcover: 5 Euro.

Hardcover: 14 Euro.

Te bekomen in de boekhandel, de St-Pietersabdij en het Stadswinkeltje.

H.C.

Van de Gentse auteur Nicole Verschoore verscheen het derde deel van een trilogie met als titel “La Charrette de Lapsceure”. Prijs: 19 euro.

Zie ook “Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 2 - p. 127.

VRAAG EN ANTWOORD

De heer **Herman Kerkhove** schrijft ons namens de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse:

Betreft Gaston Woedstad, Gentse Tapijtwever.

In 1943 vervaardigde G. Woedstad een prachtig tapijt in zijn atelier (eerst in Ledeberg, later in Gent zelf) getiteld "RONSE IN FEEST".

Onze vraag - tot dusver in Ronse onopgelost - is, wie de opdrachtgever was in 1943? Het tapijt meet 2,5 x 2,5 m.

In de symboliek van dit tapijt komt o.m. het wapenschild van Gent voor.

Kent zijn familie de historiek van het tapijt? De Stad (Museum) is op dit ogenblik eigenaar.

Belangrijk: er zou ook een "carton" hebben bestaan, getiteld: "Gent in Feest". Is er een relatie tussen beide? U zou ons enorm kunnen helpen op cultureel-historisch gebied door een waardevol kunstwerk te kunnen duiden.

Van de heer **Marc Loockx** komt de volgende vraag:

Het betreft Philemond Loockx, Gentse vergeten toondichter, geboren te Ledeberg en overleden in 1938 te Sint-Amandsberg.

Wat ik vragen wil, ik zoek iemand om een artikel te schrijven over Philemond Loockx. Hij moet ook wat weten over muziek.

Dit om in het tijdschrift in te lassen. Ik heb reeds 250 blad met informatie verzameld over mijn familielid.

Ik zelf weet niets over muziek en ben ook niet taalkundig genoeg om te schrijven.

De heer **H.A.R. de Mul** (Terneuzen) schrijft ons:

Onlangs trof ik in een blad genaamd City Magazine Gent van 4-12-2006 met redactieadres Vlaanderenstraat 42 Gent, Tel. 09 269 87 33 bladzijde 13 een foto aan van een broodwinkel aan de Groentenmarkt 1 te Gent, genaamd "Oud Huis Himschoot 1906-2006". Kennelijk is de familie Himschoot thans de eigenaar van het betreffende pand.

Ik ben in bezit van een door de schilder Constant Philippe de Sorgheloose blijkens diens daarop voorkomende signature in 1844 geschilderd portret van mijn bet-overgrootmoeder Maria de Smedt, geboren 1779 te Somergem en gehuwd met Antonius de Sorgheloose. Laatstgenoemd echtpaar exploiteerde,

naar ik weet, een bakkerij met winkel in het oude stadsgedeelte van Gent. Uit overlevering heb ik daarbij het woord “Groen” (Groenstraat of Groenmarkt of Groentemarkt) in gedachten, zodat ik niet uitgesloten acht, dat het in casu het onderhavige pand betreft, waar hun bakkerij als voorganger van de huidige was gevestigd. Daar ik thans 82 jaar oud ben en de oudste nog levende van mijn generatie in de familie, kan ik dit niet meer navragen.

Omdat ik voor mijn in familiehistorie en heemkunde geïnteresseerde kinderen gaarne zekerheid omtrent voormeld vraagpunt zou willen verkrijgen, moge ik U verzoeken mij, voorzover mogelijk, te willen inlichten omtrent hetgeen U van de voorgangers der familie Himschoot ter plaatse bekend is, dan wel tot wie of welke instantie ik mij zou kunnen richten, teneinde bedoelde inlichting te verkrijgen.

Van de heer **André Verbrugghen**, Voorzitter van de Vriendenkring Jean Ray, komt de volgende vraag:

In het werk van de Gentse schrijver Jean Ray / John Flanders (= Raymond De Kremer, 1887-1964) duikt regelmatig de naam op van **Alphonse Denouwe** auteur van folkloristische verhalen die zich vooral in Oost-Vlaanderen (Lokeren, Geeraardsbergen,...) en Henegouwen (Doornik, ...) afspelen. Een bundeling verhalen zou de titel dragen van “Contes des Flandres et de Wallonie” (1812) en bevat o.a. : “Le diabolique carillon d'Audenarde”, “Les soirées de Maulde”. Het meest bekende verhaal is “Trois pour faire un choix” dat in enkele bloemlezingen werd opgenomen in oorspronkelijke versie en in vertaling (“La Gerbe Noire”, La Sixaine, 1947), “De gezellen van de angst”, Brems, 1968), “Sagen en legenden in Vlaanderen”, Beckers, 1980)

De folklorist Gustaaf Vigoureux (1895-1942), die met Jean Ray samenwerkte in het weekblad “Ons Land” heeft enkele verhalen naverteld, o.a. “Verhalen van het veerhuis te Lokeren”, “De duivel en de wekking van Oudenaarde”, “De krekelput te Leupegem”, “Na Waterloo te Brussel”, “De olijke verlofdagen”...

Aan Vigoureux danken wij ook enkele biografische gegevens over Alphonse Denouwe: geboren in Bethune of in de streek van Waasmunster op het einde van de 18de eeuw (1789 ?), schoolmeester en dan verpleger in “la Grande Armée” van Napoléon; na Waterloo werd hij een vagebond en kwam hij om (1817 ?) tijdens een herbergruzie nabij Rijsel.

Buiten bovengemelde gegevens is er niets bekend over deze schrijver, uitgezonderd de uittreksels die Jean Ray / John Flanders aanhaalt in enkele artikels in de dagbladen “De Dag” (1936), “De Nieuwe Gids” (1957), het weekblad “Tout” (1949) en het tijdschrift “Les Cahiers de la Biloque” (1969).

Ik doe hier dan ook een warme oproep naar alle lezers en meer in het bijzon-

der naar de leden van de folkloristische en heemkundige kringen om verdere gegevens omtrent deze vergeten auteur en zijn werk te vergaren en door te geven. Uiteraard ben ik bereid kopijen van alle teksten waarover ik zelf beschik aan geïnteresseerden over te maken.

Dank alvast voor de bereidwillige medewerking!

OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK

De Botermanstraat

In de reeks "Straatnamen van Gent" verscheen in "De Gazet van Gent" van 19 Juni 1921 onderstaand artikeltje.

Een vriendelijke lezeres vraagt ons naar den oorsprong van den naam der kleine straat evenwijdig aan de Burgstraat. Ze doet ons opmerken dat de vertaling Beurriers verkeerd moet zijn, daar boterman in die beteekenis in onze taal niet bestaat. Ze heeft gelijk en ongelijk. Rue des Beurriers is inderdaad één der talrijke slechte vertalingen, welke het Fransch bewind ons opgedrongen heeft. Boterman staat noch in Van Dale's woordenboek, noch in het groot Woordenboek der Nederlandsche Taal, maar dat woord werd wel gebruikt in de middeleeuwen.

Een tekst van 1321 vermeldt een Jan van Meeren, de boterman - le beurrier - en de oorsprong van den familienaam Boterman is ongetwijfeld in dat woord te zoeken. Het is nu juist naar den familienaam Boterman dat de kleine straat is genaamd. Inderdaad, één der huizen van de Meerstege, dat zich uitstreckte tot in de steeg, oorspronkelijke zonder einde, behoorde op het einde der XVe eeuw aan Jan Boterman, die er twee kaatsspelen en één bolspel had ingericht. De steeg, die eerst geen naam droeg, wordt vermeld in 1521 als Botermansstraatje (rue Boterman en niet rue des Beurriers). Ten jare 1546 werd ze tot in de Burgstraat doorgetrokken.

Alfons van Werveke

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van de heer **Guy Beyaert** (Zemst) ontvingen wij volgend schrijven:
Betreft Gentse Memoriedagen 24 Augustus 1924. Gh.T.2007 - N° 1 - p. 49.
De herdenkingsplaat voor Edith Cavell waarvan sprake, werd overplakt met kalkmortel door de heer Oscar Martens. Hij was ondernemer en woonde in de Smidsestraat 14. Zijn huis kwam langs achter uit in de Baliestraat waar zijn werkplaats was. Daarin had hij een mortelput die hij dus gebruikte om de plaat te bedekken.
Hij had de oorlog van 14-18 meegemaakt en wist dus wat een Duitse bezet-

Café "De Stad Audenaerde" op de hoek van de Baliestraat. Foto Julien Van de Wege.

ting kon meebrengen. Hij had de Eerste Wereldoorlog doorgebracht aan het front bij Ieper. Hij had zich als vrijwilliger van ± 16 jaar bij het Belgisch leger aangesloten.

Iedereen in de buurt (ik woonde in de Smidsestraat 10) wist dat Oscar (bijgenaamd “Lange”) die plaat had bedekt. Niemand heeft hem ooit bij de bezetter aangegeven.

Hij had 2 dochters: een woont nog steeds in Gent, de oudste trouwde na de bevrijding met een Amerikaan en woont in Maryland, V.S.

DANK AAN DE MILDE SCHENKERS

Het bestuur van het Documentatiecentrum dankt van harte de personen en instellingen die ook in 2005 onze collectie verrijkten met:

AR: archief: *handgeschreven documenten, alles wat (ook gedrukt) eenmalig is, krantenknipsels, documenten voor een bepaalde gelegenheid, doodsprentjes, doodsbrieven, doopkaartjes, huwelijksaankondigingen, enz.*

AV: audiovisuele documentatie: *foto's, kaarten, affiches, beelden, geluidsbanden, filmen, Cd's, platen, enz.;*

BK: boeken, brochures (*eenmalige, veelvuldig verspreide uitgaven rond een bepaald onderwerp*)

TS : tijdschriften (*met nadruk op reeksen, jaargangen, nog lopende periodieke uitgaven, enz.*)

UM: uitrustingsmateriaal (*computers, bestekken, schrijfbenodigdheden, gebruiksvoorwerpen, enz.*)

Baert André, Zaffelare (AR, AV,TS); Beke Jozef, St-Amandsberg (BK); Beyaert Guy, Elewijt (AV); Bibliotheek Bisschoppelijk Seminarie, Gent (TS); Boddaert Lucy, Gent (AR); Bral Camiel, Gent (TS); Broeders van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Oostakker (AR); Buysse-Buyle Palmyre, Wachtebeke (AR,AV,BK,TS); Clauwaert Stefan, Destelbergen (AR, AV, BK, TS); Collumbien H., Sint-Amandsberg (AR,AV): Coppens Jeanine, Gent (BK); Cultuurcentrum St-Pietersabdij, Gent (AV); D'haen Paula, St-Amandsberg (BK); De Baere Monique, Lochristi (UM); De Bels Gerda, St-Amands-

berg (AR); Debersaques Lucien, Destelbergen (AR, AV); Deckers L, Gent (AR,AV,TS); De Clercq Leon, Destelbergen (AR,BK,TS); De Corte Oscar, St-Amandsberg (AV); De Fleurquin Dirk, St-Amandsberg (AR); De Groot-Valcke Roger en Rachel, Zandvoorde (BK); de Hemptinne Régine, Deurle (BK) ; De Keyser Eric, Gent (AR,TS); De Moerloose Roza, Gent (AV); De Paepe Dennis, Oostakker (BK); Depuydt Johan, Beervelde (AR,AV,BK,TS); De Saegher-Verbrugge Louis en Andrea, Zaffelare (AR); De Schepper A., Evergem (AR,BK); De Smet Elisabeth (Zuster Marthe), Gent (AR,AV); De Smet Marie-Jeanne, St-Amandsberg (AR,AV,BK); De Temmerman-Boomputte Lucie, Sint-Amandsberg (AR,BK,TS); De Volder,Gent (TS); De Vos Hubert, Gent (AR,TS); Devriese Luc, Gent (AR,BK); De Wilde Walter, Gent (AR,BK); Dienst Monumentenzorg, Gent (AV,BK); Dienst Toerisme Stad Gent (AV); Dierick André, Eksaarde (TS); Dierick Etienna, Oostakker (BK); Dierikx L.Ph., Sint-Amandsberg (AV,BK,TS); Discart Jacques, St-Amandsberg (AR,AV,BK,TS); Eggermont Angèle, Gent (AR,AV,BK,TS, UM); Elderweirt Leon, Gent (TS); Fitland (Olympia Gym), Lochristi (AV); Gardelein Daniël, Gent (BK); Geers Geert, Eeklo (BK); Gemeentebestuur Destelbergen (TS); Getuigen van Jehovah, Gentbrugge (TS); Gevaert-De Groot Louis en Miet, Destelbergen (AR,AV,BK, TS,UM); Gevaert Roel, Gent (BK); Gevaert Wouter, Destelbergen (UM); Goethals Lut, Lochristi (AR,AV,BK,TS); Gogne René, Oostakker (AR); Haeseryn R., St-Amandsberg (AR,AV,BK,TS); Heemkring Westerring, Eine (AV); Heemkundige Kring, Erpe-Mere (AR); Heemkundige Kring, Nieuwkerken (AR); Heemkundige werkgroep, Destelbergen (BK); Heyerick Jammie, Destelbergen (BK,TS); Heynderycx Maria, St-Amandsberg (AV); Jamart Valentin, Gent (AR); Kadoc, Leuven (BK); Kluyskens (erfgenamen dr. Kluyskens), Gent (BK); Kunsthal Sint-Pietersabdij, Gent (AV); Lavrillé Jacques, Gent (BK); Leekens Luk, Gent (AV); Leeman Marcel, Gent (AR); Leirens Jean-Pierre, Destelbergen (TS); ; Lerno Christine, Kwatrecht (AR); Liberaal Archief, Gent (TS); Maes André, St-Amandsberg (AR,AV,BK,TS); Mattens Danny, St-Amandsberg (AR,AV,BK,TS); Mineur Guy, Gent (BK); Minnaert L., Lochristi (BK); Moreau Roger, Gent (AR,AV,BK); Mussche Hilda, St-Amandsberg (AR,TS); Nimmegeers-Van Loo Leopold en Denise, Lokeren (AR,TS); Olaerts Marcel, Gent (BK); Onthaal Sint-Niklaaskerk, Gent (AV); Pas Paul, Heusden (BK); Poelman Geert, Lochristi (UM); Poelman Roger, St-Amandsberg (AR,BK,TS); Ramon Noël, St-Amandsberg (AV); Reynebeau Marc, St-Amandsberg (AR); Roels Chris, Gent (TS); Rogge (Kaashandel), Gent (AV); Rosseel Wilfried, St-Amandsberg (AV); Sarteel Diane, Gent (AR,AV,BK,TS); Schoone Jeanine, Gent (TS); Sivi vzw, Sint-Amandsberg (UM); Sorgeloose Christiane, St-Amandsberg (AR); Sorgeloose-Sybers

Denise, St- Amandsberg (AR,BK,TS); Speeckaert Annie, Sint-Amandsberg (AR); Standaert Antoon, Lochristi-Hyfte (AR,TS); Sybers-Van Daele Roger en Christiane, Wetteren (AR); Tavernier Jos, St-Amandsberg (AR); Tollenaere Rudy, Lochristi (AR,AV); Tuytshaever Roger, Gent (AR); Van Acker Adhemar, Aalter (BK); Van Caneghem Andréa, Gent (AR); Vandaele André, St-Amandsberg (AR,TS); Van Daele Ronny, Knesselare (BK); Van Damme, Erpe (AR,AV,BK); Van de Walle (apothek), Sint-Amandsberg (AR); Van den Berghe Jan, Sint-Amandsberg (AR,BK); Van den Bogaerde Norris, Gent (AR); Vanden Broecke Roos, Sint-Amandsberg (AR); Van den Hende Paula, St-Amandsberg (AR); Van der Hoeven-Rooms Jacqueline, Lokeren (AR); Vanderlinden Monique, St-Amandsberg (AR); Vander Straeten Marcel, Gent (AR,TS); Van Duffel Octaaf, Zaffelare (AR,AV); Van Hee André, St-Amandsberg (AR); Van Hooreweghe Wouter, Destelbergen (AV); Van Laere Bart, Destelbergen (AV); Van Massenhove Hector en Agnes, Gent (AR,TS); Vanooteghem Cecile, St-Amandsberg (UM); Van Peteghem Julien, Mendonk (TS); Van Renterghem-Verheedt Norbert en Jeanine, Zaffelare (TS); Van Waesberge Lorette, Ertvelde (AR,AV,BK,TS,UM); Van Wassenhove Raymond, St-Amandsberg (AR,AV,BK,TS,UM); Van Winkel Christiane, Gent (AR,TS,UM); Verbeke (Drukkerij), Gent (BK); Verbeke André, Gent (AR,AV,BK,TS); Vermeulen-Vervae Etienne en Rita, Moerbeke (AR); Verplancke Julia, St-Amandsberg (AR,TS); Verschraegen - De Vos Lucien en Gaby, Oostakker (AR,AV,BK,TS,UM); Verschraegen-DeVos Aimé en Liliane, Zaffelare (AR); Versteede-De Backer Roger en Odette, Kraainem (AR,BK,TS); Vervae Geert, Lokeren (AR), Vervae Marc-Hilde De Decker, Zaffelare (AR), Vervae Norbert-Poppe Andrea, Zaffelare (AR); Vervae-Van Acker Eric en Marie-Christine, Lokeren (AR,TS); Vervae-Nimmegeers Bert en Agnes, Zaffelare (AR,AV,BK,TS,UM); Vervliet Luc, Gent (AR,AV,BK); Viaene P. St-Amandsberg (AR,TS); Wautier Kristel, Lochristi (AR,AV,BK,TS,UM).

Deze lijst werd afgesloten op 31 december 2006. Alle gegevens werden ondertussen opgenomen in de collecties van onze bibliotheek, het beeldarchief, de affiches, het archief “van wieg tot graf”, kaarten en plans, de lokale documentatie, personalia, thematische documentaties, parochiebladen, enz. Meerdere medewerkers werken aan onze computerbestanden om in de toekomst alles zo gemakkelijk mogelijk terug te vinden.

Bert Vervae

GÊNSCHE PRÂOT

Meere Karbonkel, en êwe vuiltâorte van twijftig jâor, die heur fortuune gemâokt hee mee meinsche te strûupe, hee het zûu hûugen op, da z' al de meinsche veur vuilegheid aanziet.

Ze wil doen gelijk de grûute madams; mâor 't en gaot heur gîen beetsen af. Da vuil model zet veel pluimkes op heuren hoed, zegt iederien; z'hee den tijd vergete da z' op de fabriek wîrktege.

- Ze zijn alemâol nijdig, zeg Meere, omda'k cens hên.

Meere begost stillekes heur tande te verlieze, in om van de mode te zijn, hao ze'r nieuwe laoten inzette van ne grûuten tandentrekker. Ne was z'er boven op. Ze zulle ne nog mîer tzaloes zijn, peisdege Meere.

Op ne kîer kwam ze Nitte Blok tege, in om Nitte te tritte tûugdege z'heur schûune nieuwe tande.

- Ziede 't Nitte, zei ze, ne ben ek wel tien jâor jonger; mâor 't hee mij veel cens gekost.

- Wat affires hê 'k ik mee eu nieuwe tande, zei Nitte; mee al eu beslag. Aos ge nieks aan eu lijf ne mîer hêt da deugd, zijde wel geforseerd van valsch goed te kûupe!

- Wade! riep Meere, in ze begost te danse van kolirre. Wade! Nieks nie mîer da deugt! Da zulde mij betaole, luizige smotze, ge zul mij!... Ze kost nie vûurt, ze sliktege nen tand in.

- 't Es wel besteekt, zei Nitte, ge moest z' allemâol inzwelge!

Meere ston zûu blîek aos de dûud in Nitte ging vûurt.

Ienigte daoge laoter kwam ze Meere Karbonkel weere tege, in ze zag dat de dezen al nen nieuwen tand in hao.

- Tzen, schûune Madam, riep ze, hêd'al nen andere gekocht?

- Nîen aok, zei Meere Karbonkel, 't es dezelfde!

Jan Cleppe